

NATO VIRŠŪNIŲ SUSITIKIMAS VILNIUJE LIEPOS 11-12 D.

Liepos 11–12 d. Vilniuje vyko svarbiausias ir didžiausias renginys Lietuvos istorijoje – NATO viršūnių susitikimas. Jame buvo priimti svarbūs sprendimai, susiję su viso Aljanso saugumu. Tai, kad tokio lygio renginys organizuojamas Lietuvoje – mūsų sąjungininkų pasitikėjimo Lietuva ženklas. Į Lietuvą atvyko 31 NATO valstybės narės vadovas, Švedijos ir partnerių šalių vadovai: Ukrainos, Sakartvelo, Bosnijos ir Hercegovinos ir kt. Lietuvoje lankėsi beveik 40 užsienio šalių delegacijų ir 5000 svečių. Nuotraukoje – NATO valstybių vadovai Vilniuje.

NATO nuotr.

UKRAINOS ATEITIS YRA NATO

Ukrainos Prezidentas Volodymyr Zelensky NATO viršūnių susitikime Vilniuje.

NATO nuotr.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda liepos 12 d. dalyvavo inauguraciniame NATO ir Ukrainos tarybos posėdyje.

Šalies vadovas pasveikino Ukrainos Prezidentą Volodymyrą Zelenskį ir pabrėžė visų ukrainiečių didvyrišką kovą už savo valstybės suverenitetą ir laisvę.

Prezidentas patikino, kad Lietuva, kuri pradėjo teikti Ukrainai pagalbą dar prieš prasidedant Rusijos karinei agresijai, ir toliau tiek, kiek galės, teiks Ukrainai visapusišką paramą, įskaitant karinę. Šalies vadovas informavo apie ilgalaikį Lietuvos paramos Ukrainai planą, apimančią karinę paramą, sužeistųjų karių reabilitaciją ir pagalbą įgyvendinant reformas gynybos

sirtyje.

Prezidentas pažymėjo, kad visos NATO ir Ukrainos tarybos narės yra lygios, jos lygiomis teisėmis konsultuodamosi spręs bendrus saugumo iššūkius. „NATO ir Ukrainos taryba turi būti pagrindinis forumas ir įrankis Ukrainos kelyje į NATO narystę. Ukrainos ateitis yra NATO, ir mes negalime ilgiau atidėlioti šio seniai duoto pažado. Sprendimus reikia įgyvendinti. Pažadus reikia tesėti“, – sakė šalies vadovas.

Prezidentas pabrėžė didžiulę Ukrainos pažangą reformų ir sąveikumo su NATO kelyje, pasiektą nepaisant šalyje vykstančio karo.

Šalies vadovas pakartojo, kad Lietuva tvirtai remia Specialaus tarptautinio tribuno

NATO SUSITIKIME – PERGALĖ LIETUVAI: MUS GINTI PRISKIRIAMOS KONKREČIOS PAJĖGOS, ITIN SVARBUS POKYTIS IR DĖL ORO GYNYBOS

Pasibaigusiame NATO viršūnių susitikime Vilniuje patvirtintus naujus regioninius gynybos planus Lietuvos krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas vadina sėkme. Pasak ministro, regionų gynybai priskirtos konkrečios pajėgos. Gynybos ekspertai svarbiausiu pasiekimu įvardija Baltijos šalims numatytą rotacinės oro gynybos modelį.

Pagal NATO viršūnių patvirtintus naujus gynybos planus bus apgintas kiekvienas šalių narių teritorijos centimetras, skelbia Aljansas.

„Tiesą sakant, tai grįžimas atgal prie kolektyvinės gynybos. Tai didelis pokytis. Planai orientuoti į dvi grėsmes: Rusiją ir terorizmą. Tai taip pat

nusikaltimams tirti steigimą.

„Mūsų bendras tikslas – tvari taika ir stabilumas Europoje. Būtina taikos sąlyga – visiškas Ukrainos integravimas į euroatlantinę saugumo architektūrą. Ukraina gali tikėtis neginčijamos Lietuvos paramos kelyje į narystę NATO“, – sakė šalies vadovas.

Prezidento komunikacijos grupė

pokytis, kad turime planus, paremtus grėsmėmis“, – teigia NATO karinio komiteto vadovas adm. Robas Baueris.

Nauji NATO gynybos planai: ekspertai svarbiausiu pasiekimu įvardija Baltijos šalims numatytą rotacinės oro gynybos modelį

„Kas yra svarbiausia kiekvienam planui, kad planas turėtų realias priskirtas pajėgas. Ir šiuo atveju, aš manau, kad tikrai didelis žingsnis į priekį“, – tikina A. Anušauskas.

Lietuvos gynybai pagal planus kertinis vaidmuo tektų Vokietijai. Ši neseniai paskelbė dislokuosianti karių brigadą veikti nuolat. Be kita ko, NATO planuose – 300 000 aukštos parengties karių, galinčių ir turinčių reaguoti nedelsiant.

Būtent Baltijos regionui numatytas rotacinių oro pajėgų modelis. Jį gynybos ekspertas Aleksandras Matonis vadina esminiu pokyčiu.

„Kaip pasirašyta dokumente, oro erdvę saugotų ne tik NATO lėktuvai, kylantys iš Lietuvos, Estijos, bet taip pat ir oro gynybos kompleksai, kurių mes dar neturime ir kurie

mums dar per brangūs įsigyti“, – pabrėžia A. Matonis.

Labai reikšmingas pokytis, sako ekspertai, ir tai, kad iki šiol su šešiomis NATO valstybėmis besiribojusi Baltijos jūra, prie Aljanso prisijungus Suomijai ir Švedijai, iš esmės tampa NATO vidine jūra.

„Kaip atgrasymo politikos dalis, Švedijos prisijungimas ir Suomijos prisijungimas prie NATO yra nepaprastai reikšmingi dalykai. Sakyčiau, iš esmės keičiantys geopolitinę, tokia geopolitinę slinktis Baltijos regione“, – teigia krašto apsaugos ministras A. Anušauskas.

Slinktis geopolitinė, bet ne geografinė, sako atsargos pulkininkas Saulius Guzevičius. Ir primena – net jei norėtųsi, Karaliaučius niekur nedingo.

„Jis vis dar išlieka ir ten prikaupta nepaprastai daug ginkluotės, ir ten gali bet kuriuo metu būti padidintas ir papildomų karių skaičius. Taigi ta grėsmė visą laiką išlieka“, – atkreipia dėmesį atsargos pulkininkas S. Guzevičius.

Bet jau kur kas mažesnė, įsitikinęs A. Matonis. **LRT**

ŽINIOS IŠ VILNIAUS

Kaune paminėtos 90-osios Dariaus ir Girėno skrydžio per Atlantą metinės. Sukakčiai skirta šių metų aviacijos šventė – lėktuvų parodomosios programos ir galimybė iš arčiau susipažinti su aviacija. Šventėje dalyvaujantys pilotai sako: Atlantą perskridusių Dariaus ir Girėno kelionė – iki šių dienų lieka motyvacija aviatoriams.

Liepos 11–12 d. vykęs NATO viršūnių susitikimas sudomino per 720 tūkst. televizijos (TV) žiūrovų – daugiau nei kas ketvirtas Lietuvos gyventojas šiomis dienomis buvo bent trumpam įsijungęs NATO renginio transliaciją, rašoma „Kantar“ pranešime žiniasklaidai.

NATO viršūnių susitikimo metu Vilnius gavo neįkainojamos reklamos, sako sostinės meras **Valdas Benkunskas**. Savivaldybė skelbia, kad Lietuvos ir užsienio žiniasklaidos priemonės per dvi Vilniaus NATO viršūnių susitikimo dienas paskelbė daugiau nei 100 tūkstančių su renginiu susijusių publikacijų. Pasak savivaldybės, daugiausia, apie 12 tūkst. straipsnių, publikuota JAV žiniasklaidoje, o po 7 tūkst. – Vokietijos ir Turkijos žiniasklaidos priemonėse.

Lietuvos kariuomenė ir sąjungininkai baigė vykdyti saugumo užduotis NATO viršūnių susitikime, iš viso renginio saugumą užtikrino daugiau nei 16 tūkst. Lietuvos ir sąjungininkų karių, liepos 13 d., ketvirtadienį pranešė Lietuvos kariuomenė.

Teisėsauga tęsia šių metų pradžioje pradėtus ikiteisminius tyrimus dėl melagingų pranešimų apie sprogmenis įvairiose institucijose Vilniuje. Kol kas nustatyti, kas paskleidė šią informaciją, nepavyko. Kaip Eltai teigė Generalinės prokuratūros Komunikacijos skyriaus vyriausioji specialistė Rita Stundienė, šių metų sausio 23 d. iš įvairių elektroninių paštų įvairioms valstybinėms institucijoms Vilniaus mieste (prokuratūros, teismai, oro uostas, Seimas, švietimo įstaigos ir kt.) sulaukus melagingų pranešimų apie jų pastatuose padėtus sprogmenis, sausio 24 d. Vilniaus miesto apskrities vyriausiajame policijos komisariate (AVPK) pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Baudžiamojo kodekso (BK) 285 straipsnio 2 dalį.

Brandos egzaminų rezultatų sulaukė abiturientai šiomet negaus įprasto popierinio atestato. Nuo šių metų dokumentai – tik elektroniniai. Dėl pokyčių dalis mokyklų atsisako ir išleistuvių šventės. Anot Nacionalinės švietimo agentūros, nusprendus išduoti tik elektroninius atestatus, mokykloms mažėja biurokratijos našta, abiturientai su atestato išrašu gali susipažinti anksčiau, skaičiuojama ir ekonominė nauda. Pernai dokumentų spausdinimas kainavo 27 tūkstančius eurų.

Lietuvos teisingumo ministerija patvirtino sulaukusi teigiamos išvados dėl **Sauliaus Luko Kalėdos** tinkamumo eiti ES Bendrojo Teismo teisėjo pareigas. Liepos 12 d. Specialus komitetas informavo Lietuvą, kad jos teikiama kandidatūra yra tinkama. S. L. Kalėdos kandidatūrą į ES Bendrojo Teismo teisėjus Vyriausybė pateikė šių metų balandį, anksčiau jai pritarė Prezidentas Gitanas Nausėda ir Seimas. Šiuo metu S. L. Kalėda eina Europos Komisijos (EK) Teisės tarnybos nario pareigas.

Nacionalinis krizių valdymo centras skaičiuoja 16 informacinių incidentų prieš NATO viršūnių susitikimą ir per jį: transliuoti netikri garso pranešimai, 3–4 tūkstančiai žmonių gavo melagingas žinutes. Centras sako, kad tokios provokacijos naudingos tiems, kurie nenorėjo renginio sėkmės. Dezinformacijos ekspertai svarsto, kad žinutes tikriausiai platino politinių ar finansinių motyvų turintys Lietuvoje gyvenantys asmenys ar čia veikiančios organizacijos.

Vadovavimą Specialiųjų operacijų pajėgoms (SOP) liepos 14 d., penktadienį perėmė pulkininkas **Darius Milašius**. Jis pareigose pakeitė pulkininką Mindaugą Mažoną, kuris Chodkevičių rūmų kieme Vilniuje naujajam vadui perdavė SOP vėliavą ir viduramžių kario kalaviją. Buvęs SOP vadas karjerą tęs JAV, kur eis ataše pareigas.

Lietuvos policija liepos 14 d. pranešė fiksuojanti rekordinį norinčiųjų tapti pareigūnais skaičių – gauti 1053 prašymai. Daugiausiai norinčiųjų studijuoti Lietuvos policijos mokykloje – gauti 743 prašymai, kai pernai buvo 526, 2021 metais – 552, o 2020 metais – 598 prašymai. Taip pat gauti 85 prašymai studijuoti Mykolo Romerio universitete ir 225 prašymai mokytis įvadiniuose kursuose.

Marijampolės kalėjime blakių sukandžiotas kaltinamasis riaušių prie Seimo byloje Antanas Kandrotas, pravarde Celofonas, iš valstybės prisiteisė 150 eurų neturtinės žalos atlyginimą. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmai iš dalies patenkino ieškinį ir iš valstybės, atstovaujamos Lietuvos kalėjimų tarnybos, priteisė pinigų.

Parengta pagal Lietuvos žiniasklaidos pranešimus

JAV PREZIDENTO KALBA VILNIAUS UNIVERSITETE PATRAUKĖ PASAULIO DĖMESĮ

Prezidentas Joe Bidenas.

Raimundo Kaminsko nuotr.

Žinia apie Vilniaus universiteto (VU) kieme nuskambėjusią viešą 46-ojo JAV prezidento Joe Bideno kalbą pasklido po visą pasaulį. Kaip rodo „Meltwater“ monitoringas, šis istorinis įvykis socialiniuose tinkluose sulaukė pusantro tūkstančio atgarsių. Liepos 12 d. vakaro įvykį linksniavo ir pasaulio žiniasklaida – nuo amerikiečių „The New York Times“ iki prancūzų „Le Monde“. J. Bideno kalba vainikavo Vilniuje vykusį NATO viršūnių susitikimą.

„Liepą viso pasaulio žvilgsnis kryo į Vilnių, tapusį svarbiausių politinių sprendimų branduoliu. Šiame kontekste figūravo ir Vilniaus universitetas, kurio Didysis kiemas taip pat tapo istorinio įvykio scena. Nors visą Lietuvos aukštąjį mokslą reprezentuojantis VU, kuriame vyksta tarptautiniai diplomatiniai renginiai, dažnai atsiduria dėmesio centre, žinia apie JAV prezidento kalbą pasiekė beprecedentį žinomumą“, – sako Aistė Almanaitė, VU Komunikacijos ir rinkodaros skyriaus vadovė.

Dienraščio „The New York Times“ žinutė apie VU kieme J. Bideno pasakytą kalbą socialiniame tinkle „Twitter“ pasiekė apie 33 mln. vartotojų. Tame pačiame socialiniame tinkle įvykiu pasidalijo ir politikė, žmogaus teisių aktyvistė, kandidatė 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimuose Sviatlana Cichanouskaja bei tokios žiniasklaidos priemonės kaip „USA Today“, „Voice of America“, „The Epoch Times“ ir kt.

Be to, VU Didžiajame kieme išsakytos J. Bideno mintys daugiau kaip du tūkstančius kartų cituotos tokių naujienų tarnybų kaip CNN, „NBC News“, „Reuters“, „Yahoo“, „Times“ ir kt. Apžvalgų skaičius auga.

Įkvepiantį kreipimąsi J. Bidenas pradėjo nuo Lietuvos istorinių kovų už laisvę, o užbaigė mintimis apie Ukrainos laisvės kovą ir globalius iššūkius. Paralelę tarp Sovietų Sąjungos ir dabartinių Rusijos veiksmų nubrėžęs JAV vadovas paragino žmones kasdien ginti tai, kas teisinga, kas

tikra, ginti laisvę: „To mes mokomės iš Lietuvos istorijos. Tai pamoka, kurią matome kiekvieną dieną ir kuri nulems, kaip atrodys Ukraina. Dabar yra perrašoma ateitis, kurioje klestės viltis ir taika. Dar niekada per savo karjerą nebuvau toks optimistiškas dėl ateities perspektyvų.“

Pirminiais duomenimis, į neeilinį renginį susirinko 10 tūkst. sostinės gyventojų ir miesto svečių. Jie klausėsi kalbos VU Didžiajame kieme ir centrinių rūmų prieigose.

Klausyti JAV prezidento kalbos atvyko Lietuvos prezidentas Gitanas Nausėda su pirmąja ponia Diana Nausėdiene ir komanda, premjerė Ingrida Šimonytė, kadenciją baigę prezidentai Valdas Adamkus ir Dalia Grybauskaitė, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininkas Vytautas Landsbergis, ministrai, ambasadoriai ir kiti garbūs svečiai.

J. Bideno kreipimosi klausėsi ir mūsų bendruomenės nariai. Savo mintimis jie dalijosi intranete. naujienos.vu.lt

KALNŲ KARABACHO SEPARATISTAI PRAŠO RUSIJOS ATVERTI KORIDORIŲ Į ARMĖNIJĄ

Azerbaidžano Kalnų Karabacho, kuriame gyvena armėnai, pareigūnas liepos 13 d. paragino Rusiją užtikrinti laisvą judėjimą vieninteliu keliu, jungiančiu separatistinį regioną su Armėnija, ir įspėjo apie skaudžias humanitarines pasekmes.

Armėnijos premjeras Nikolas Pašinianas anksčiau paskelbė apie naujas Europos Sąjungos tarpininkaujamas taikos derybas, didėjančią Vakarų įsitraukimui į regioną, kuriame Rusija, sutelkusį dėmesį į karą Ukrainoje, atrodo, praranda įtaką.

Kalnų Karabachas yra dešimtmečius besitęsiančio

Azerbaidžano ir Armėnijos teritorinio ginčo centras – dėl šios kalnuotos teritorijos, kurioje daugiausia gyvena armėnai, Azerbaidžanas ir Armėnija kariavo du karus.

Liepos 11 d. Azerbaidžanas pranešė, kad laikinai uždarė patikros punktą prie vienintelio kelio, jungiančio separatistinį Kalnų Karabacho regioną su Armėnija, ir apkaltino Raudonojo Kryžiaus Armėnijos skyrių kontrabanda.

Valstybės ministras Gurgenas Nersisianas paragino Rusiją, kuri padėjo tarpininkauti sudarant naujausias paliaubas tarp abiejų šalių,

įsikišti.

„Prašome užtikrinti netrukdomą judėjimą, žmonių ir krovinių gabenimą koridoriais, jungiančiu Arcachą su Armėnija“, – sakė G. Nersisianas, pavartodamas armėnišką regiono pavadinimą.

Šešias savaites trukusios kovos 2020 metų rudenį baigėsi Rusijos remiamomis paliaubomis, po kurių Armėnija atsisakė dešimtmečius kontroliuotų teritorijų.

Pagal susitarimą penkių kilometrų pločio Lačino koridoriuje turėjo būti Rusijos taikdariai, turintys užtikrinti laisvą judėjimą tarp Armėnijos ir Kalnų Karabacho. **LRT**

LIETUVIŲ TAUTINĖS MINTIES LAIKRAŠTIS
THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

DIRVA

TEL. (216) 531-8150
FAX (216) 531-8428

E-mail: dirva@ix.netcom.com

P.O. BOX 19010 CLEVELAND, OHIO 44119-0010

19807 CHEROKEE AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44119

Leidžia Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo Draugija „Viltis“, Inc.

Algirdas V. Matulionis, pirmininkas / president

Gediminas Markevičius, redaktorius / editor

1960 Town Dr., Naperville, IL 60565-2029

E-mail: dirva.redaktorius.chicago@gmail.com

DIRVA (USPS 157-580)

Postmaster: Send address changes to DIRVA
19807 Cherokee Ave. Cleveland, OH. 44119-0010

Periodicals postage paid at Cleveland, Ohio and additional mailing offices.
Published bi-weekly by American Lithuanian Press & Radio Assn.
VILTIS, INC. - Subscription per year - \$55.00, first class - \$78. Single copy - \$2.00. Air mail overseas - \$130.00.

Prenumerata metams - \$55.00, pusei metų - \$40.00, pirma klase - \$78.
Oro paštų į užsienį metams - \$130.00. Atskiro numerio kaina - \$2.00.
Straipsniai, pasirašyti pavarde, inicialais ar slapyvardžiu, ne visada sutampa su redakcijos nuomone. Nespausdinti straipsniai gražinami tik autoriui prašant. Už skelbimų turinį redakcija neatsako. Nepasirašytų rašinių nespausdiname.

GERAIS NORAIS PRAGARAS GRĮSTAS

Kol karas Ukrainoje vyksta baisiaja to žodžio prasme, Lietuvoje vyko vėliavų karai: atėjant NATO viršūnių susitikimui Vilniuje, kilo idėja papuošti Lietuvą ukrainiečių vėliava (kad sąjungos šalių vadovams būtų pademonstruota parama Ukrainos siekiui tapti NATO nare), tačiau greitai atsirado šios gražios iniciatyvos priešininkų. Nereikia aiškinti, kad priešininkai atsidavė Kremliaus kvapeliu, bet būta ir keistų dalykų: paaiškėjo, kad vadinamojo „šeimų sąjūdžio“ vadovai visai neragino organizuoti pasipriešinimo ukrainietiškomis vėliavoms akcijos „Keliu trispalvę už Lietuvą“. Taigi masiškai gaunamos SMS žinutės ir socialiniame tinkle „Facebook“ platinama žinia, esą NATO viršūnių susitikimo metu Vilniuje liepos 10 dieną, Katedros aikštėje vyks akcija „Keliu trispalvę už Lietuvą“, buvo provokacija – apie tai pranešė policija ir „šeimų sąjūdžio“ atstovai, teigiantys, kad kvietimo neplatino, o jų vardu pasivadinęs puslapis „Facebooke“ yra klastotė.

Tačiau ne klastotė pasirodė esanti iniciatyva pavadinimu „Call Russia“ - „Paskambink Rusijai“. Nors ir užrašyta ant Ukrainos vėliavos fono, riebios, juodos raidės rėžė akį ir kėlė dvejų minčių, iš kurių dominavo „reikia skambinti Rusijai ir tartis“... Nenuostabu, kad E. Makrono skambučius V. Putinui primenantį mintis padoriam žmogui turėjo pasirodyti atgrasi, ir kilo pagrįstas pasipiktinimas: „Jei pats dėl šios operacijos įgyvendinimo operacijos prisipažinęs Tomas Balžekas negali ar nesiryžta jos nutraukti, jei stendų savininkės „JCDecaux Lietuva“ ir „Clear Channel“ nepajėgia to sustabdyti, tai gal šios NATO šalies, garbiojo susitikimo šeimnininkės, Valstybės saugumo departamentas turėjo ryžto ir gebėjimų tai padaryt?

Pirmasis atkurto nepriklausomos Lietuvos vadovas Vytautas Landsbergis ironizavo: „Ant nesąmoningo plakato „Ar skambinai?“ dar gali būti pridėtas paaiškinimas lietuviškai: „Kad LEISTŲ pakviesti Ukrainą į NATO“. O visuomenininkas Andrius Tapinas pareiškė, kad ši absurdiška akcija yra dar ir ciniška, nes jos organizatoriai siekė pasipelnyti ir išgarsėti: „Žymiausia kampanija“, „tarptautinis pripažinimas“, „apdovanojimai didžiausiuose festivaliuose „London International Awards“, „Golden Drum Festival“, „Kyiv International Advertising Festival“, „BalticBest“, prestižiniuose „Kanų Liūtuose“ – tiek mes girdėjome apie „Call Russia“, o apie rezultatus ir įtaką karui – nieko, nes nieko ir nebuvo.“ Taip pat A. Tapinas atkreipė dėmesį, kad skaidrumo stoka akis bado: „Kai parama Ukrainai yra ypatingo dėmesio centre, Tomo Balžeko paaiškinimai šokiruoja dėl visiško projekto neskaidrumo. „Projektas daromas Ukrainos draugų ir finansuojamas tik tų, kurie tiki šiuo projektu, tiki Ukrainos laisve“ – sako T. Balžekas.

Viskas, tiek turi pakakti. Pagal dabartines apimtis „Call Russia“ turėjo kainuoti šimtus tūkstančių eurų. Tai gal vis dėlto reikėtų pasakyti, kas gi tie „Ukrainos draugai“ ir kiek pinigų jie įdėjo į projektą, kuris dabar neša tik žalą ir Ukrainai, ir Lietuvai? Nes kai tokie draugai, tai ir priešų nereikia.”

Galiausiai akcijos sumanytojas T. Balžekas atšaukė ne-

NATO VIRŠŪNIŲ SUSITIKIMAS VILNIUJE – KAVOS AR ŠAMPANO?

NATO vadovams šią savaitę (liepos 11-12 d., *red.*) susirinkus Lietuvos sostinėje, nuotaika bus pakili. Aljanso jau nebeištikusi smegenų mirtis, kaip 2019-aisiais sakė Prancūzijos prezidentas Emmanuelis Macronas, ir jis nebėra atgyvenęs, kaip kad 2016-aisiais pareiškė Donaldas Trampas (Donald Trump). Jo karinės pratybos nebėra žvanginimas ginklais, kaip 2016 metais pasakė tuometinis Vokietijos užsienio reikalų ministras, o dabar – prezidentas, Frankas-Walteris Steinmeieris. Vilniaus viršūnių susitikime bus patvirtinti nauji gynybos planai. Gynybos biudžetai auga. Trumpai tariant, NATO sugrįžo. Padavėjau, dar butelį šampano!

Tačiau tarp paplekšnojimų per petį lieka nepatogių tiesų. Galbūt NATO iš tiesų puikiai tvarkosi pagal savo sąlygas, bet ne pagal daug griežtesnius standartus, kurie iš tikrųjų yra svarbūs – išorinio pasaulio standartus.

Per pastaruosius tris dešimtmečius didžiosios Vakarų šalys, vadovaujančios NATO, sistemingai nepakankamai rimtai vertino Rusijos keliamą grėsmę. Jos nesugebėjo atgrasyti Kremliaus Ukrainoje nei prieš prasidedant karui 2014-aisiais, nei prieš plataus masto invaziją 2022-ųjų vasarį. Per pastarąsias 500 dienų jos nesugebėjo tiekti tokio kiekio ir kokybės ginklų, kokių reikia, kad Ukraina galėtų laimėti. Kolosali žmogiškoji, finansinė ir aplinkosauginė to

kaina yra gėdinga.

Tiesa, Ukraina nėra Aljanso narė. Bet kieno tai kaltė? 2008 metų Bukarešto aukščiausiojo lygio susitikimo nevykusi diplomatija, dėl kurios niekas viešai neatsiprašė, nubloškė Ukrainą ir Sakartvelą į pavojaus zoną.

Istojimas į NATO nebūtinai būtų padidinęs jų saugumą. Rytinių narių akimis, Aljansas dažniausiai tebėra „NATO-litas“, suvaržytas senų tabu, neryžtingumo ir skirtingo grėsmių suvokimo. Tai labiausiai pastebima Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje – kaip tik tose šalyse, kurioms labiausiai reikia gynybos. NATO sustiprintos priešakinės pajėgos – apie 1 000 karių kiekvienoje šalyje – yra palyginti silpnos, geriausiu atveju turinčios padėti vietos kariuomenėms sulėtinti Rusijos puolimą, o ne jį įveikti. Joms trūksta oro ir priešraketinės gynybos, tikram karui reikalingų atsargų.

Tiesa, Aljansas pereina nuo „gynybos į gilumą“ pozicijos, numatančios (manoma) atgauti per Rusijos puolimą prarastą teritoriją, prie pozicijos, kad nuo pat pirmos karo minutės bus ginamas kiekvienas žemės centimetras. Tam reikės daug stipresnių pajėgų Baltijos šalyse, geresnės infrastruktūros ir didesnių poligonų. Dėl viso to ir dar daugiau bus susitarta Vilniuje. Tačiau šiuo metu nieko iš to realiai nėra.

Dėl šios gynybos nesėkmės atgrasymui tenka didžiulė našta. Rusija turi tikėti, kad bet koks išpuolis prieš net ir

labiausiai pažeidžiamą NATO narę sulauks triuškinančio karinio atsako. Kol kas tai veikia: Baltijos šalys yra saugesnės nei kada nors anksčiau savo istorijoje. Tačiau tai susiję su dviem dideliais statymais. Pirma – kad amerikiečiai sugebės panaudoti savo didžiulę karinę galią Rusijai nugalėti. Antra – kad Vašingtone sprendimus priimančys asmenys prisiims su tuo susijusią riziką.

Kol kas abu šie statymai atrodo neblogai. Joe Bideno administracija Rusiją laiko rimta grėsme. JAV karinis buvimas Europoje didėja. Už tai moka abi partijos Kongrese.

Tačiau kas nutiks, jei JAV dėmesį atitrauks krizė Kinijoje arba jei būsimasis prezidentas nuspręs, kad konfrontacija su Rusija, didžiausia pasaulio branduoline galybe, yra pernelyg rizikinga? Dar viena nepatogi tiesa: Europos NATO narės, nors ir didesnės bei turtingesnės už savo gynėją Ameriką, dabar nėra pasirengusios prisiimti šią našą. Net ir darant optimistiškiausias prielaidas, jos negalės to padaryti per artimiausią dešimtmetį. Tačiau žvalgybos vertinimai rodo, kad Rusija sugebės atkurti savo pajėgas per trejus–septynerius metus nuo karo Ukrainoje pabaigos.

Pamirškite tą šampaną. Prašom kavos – turime dirbti.

Edwardas Lucasas, Europos politikos analizės centro (CEPA) viceprezidentas, LRT

ESTIJA PERDAVĖ RUSIJOS ŠNIPĄ JAV

Jungtinės Valstijos liepos 15 d. suėmė Estijos išduotą įtariamą rusų žvalgybos agentą, Joe Bideno administracijai rengiantis galimam Rusijoje laikomų amerikiečių iškeitimui.

Vadimas Konoščenokas buvo sulaikytas Estijoje praėjusių metų pabaigoje, kai bandė išvykti į Rusiją veždamas puslaidininkų ir amerikiečių gamybos šaudmenų snaiperių šautuvams, nurodoma jam pateiktuose kaltinimuose.

Įtariama, kad jis buvo viena svarbiausių figūrų septynių

kontrabandininkų grupėje, sudarytoje iš penkių rusų ir dviejų amerikiečių, ir veikusioje vadovaujant Rusijos žvalgybos tarnyboms. Teigiama, kad grupė siekė gauti amerikietiškus elektronikos ir kitų prekių, kurių eksportą JAV riboja.

JAV pareigūnai sako, kad per V. Konoščenoko operaciją sutrukdyta įvežti ar paimta 450 kg amerikietiškos kilmės šaudmenų.

Šie septyni asmenys organizuotai veikė bent nuo 2017 metų, Rusijos kompanijų

vykusią akciją ir pabandė pasiaiškinti: „

„Komunikacijos kampanijos tikslas buvo priminti, kad greta karinės pagalbos Ukrainai egzistuoja ir pilietinio pasipriešinimo judėjimai. „Call Russia“ iniciatyva kviečiama skambinti paprastiesiems Rusijos gyventojams ir pabandyti pokalbio metu paveikti jų nuomonę, stipriai veikiamą ilgametės informacijos cenzūros. Nuo pat globalios iniciatyvos pradžios pernai kovą daugiausiai tokių skambučių buvo padaroma būtent iš Lietuvos. Iš viso paskambinta per 180 000 kartų“, – pabrėžė T. Balžekas.

Naivus ar apsimeta? – štai koks klausimas kyla perskaičius tokį pasiaiškinimą! Būtų gerai, jei čia tikėtų posakis „gerais norais pragaras grįstas“, bet, kaip sakė klasikas, „minčių kyla įvairių“..

Kęstutis Šilkūnas

„Sernija Inžiniring“ ir „Serta“, jau įtrauktų į JAV sankcijų sąrašus, naudai. Dalis gabentos įrangos pasitarnavo kvantinei kompiuterijai, hipergarsinių ir branduolinių ginklų kūrimui, kitiems kariniams ir kosmoso programų tikslams, skelbė JAV Teisingumo departamentas.

V. Konoščenokui, kurį gruodžio 6 dieną JAV prašymu areštavo Estijos pareigūnai, gresia įkalinimas iki 30 metų už sąmokslą, eksporto taisyklių pažeidimus, kontrabandą ir pinigų plovimą.

V. Konoščenokas JAV išduotas siekiant susiderėti dėl Rusijoje laikomų JAV piliečių sugrįžimo. Tarp laikomų amerikiečių yra apsaugininku dirbęs buvęs jūrų pėstininkas Paulas Whelanas, Rusijos teisme nu teisistas už šnipinėjimą, ir tuo pačiu kaltinamas laikraščio „The Wall Street Journal“ reporteris Evanas Gershkovichas.

„Esu rimtai nusiteikęs dėl apsikeitimo kaliniais, – lankydamasis Suomijoje sakė JAV prezidentas J. Bidenas. – Šis procesas vyksta.”

LRT

DVIŠALIAME SUSITIKIME SU JAV PREZIDENTU – PADĖKA UŽ INDĖLĮ STIPRINANT LIETUVOS SAUGUMĄ

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda antradienį susitiko su į Lietuvą darbo vizito atvykusi Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) Prezidentu Joe Bidenu.

Lietuvos ir JAV vadovai aptarė saugumo situaciją regione, NATO viršūnių susitikimo Vilniuje darbotvarkę, dvišalio bendradarbiavimo klausimus.

Šalies vadovas pabrėžė, kad santykiai su JAV, kurių 100-ąsias metines neseniai paminėjome, visada buvo ir bus strateginės svarbos prioritetas Lietuvai.

„Dėkoju už JAV ilgametę paramą Lietuvos valstybingumui ir okupacijos nepripažinimą. Dėkoju ir už asmeninį Prezidento J. Bideno indėlį stiprinant Lietuvos saugumą“, – sakė Prezidentas.

Šalies vadovas pabrėžė, kad tvirti transatlantiniai ryšiai yra nepakeičiamas visos Europos saugumo garantas, o JAV pajėgų buvimas Lietuvoje – esminis atgrasymo elementas. Todėl Lietuva, didindama gynybos finansavimą, didelį dėmesį skiria plėtrai karinės infrastruktūros, kuri bus prieinama ir JAV pajėgoms.

Prezidentas patikino JAV vadovą, kad Lietuva planuoja ilgalaikę paramą Ukrainai ir siekia jos pergalės kovoje su Rusijos karine agresija.

Šalies vadovas taip pat įteikė JAV Prezidentui J. Bidenui aukščiausią Lietuvos valstybės apdovanojimą – Vytauto Didžiojo ordiną su aukso grandine.

Prezidento komunikacijos grupė, 2023 m. liepos 11 d.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda su JAV Prezidentu Joe Bidenu. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos nuotr.

LIETUVOS PIRMOJI PONIA VADOVŲ SUTUOKTINIUS IR PARTNERIUS SUPAŽINDINO SU LIETUVOS ISTORIJA IR KULTŪROS PAVELDU

Lietuvos pirmoji ponia Diana Nausėdienė su vadovų sutuoktiniais ir partneriais lankėsi Valdovų rūmuose.

Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos nuotr. / Eitvydas Kinaitis

Lietuvos pirmoji ponia Diana Nausėdienė liepos 12 d., trečiadienį pakvietė NATO bei kitų šalių lyderių, dalyvaujančių Aljanso Vilniaus viršūnių susitikime, sutuoktinius ir partnerius apsilankyti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose, susipažinti su mūsų šalies istorija bei jos kultūrine tapatybe, taip pat reikšmingiausiais eksponatais ir XIII–XVIII amžiaus fenomenais.

Atskleidžiant Lietuvos valstybingumo ištakas, išryškinant esminius mūsų šalies priklausymo Vakarų kultūrinei civilizacijai bruožus ir šio priklausymo – sąsajų su įvairiomis šalimis – ypatybes, taip pat supažindinant su iškiliausiomis Lietuvos istorijos asmenybėmis, viešnioms ir svečiams atskleistas turiningas ir turtingas Lietuvos istorijos naratyvas. Taip pat pristatyta Gotikos, Renesanso ir Baroko epochų raišką Lietuvoje at-

spindinti senosios muzikos ir istorinio šokio programa.

Buvo pabrėžta, kad Lietuva – šimtmečius skaičiuojanti, valstybingumo tradiciją ir europietiską kryptį išlaikanti šalis, kuri ir šiandien įvairiomis formomis pasauliui atsiveria aiškiai žinodama savo istoriją. Sutuoktiniai ir partneriai taip pat turėjo galimybę apžiūrėti nuostabią Žygimanto Augusto renesansinių gobelenų iš Krokuvos karališkosios pilies parodą, globojamą Lietuvos ir Lenkijos Prezidentų, kuri pirmą kartą pristatoma už Lenkijos ribų.

„Jūsų viešnagė 700 metų jubiliejų švenčiančioje Lietuvos sostinėje, šiomis dienomis tapusioje svarbaus NATO viršūnių susitikimo vieta, vainikavome mūsų bendra kelione laiku per Lietuvos istoriją. Ilgus šimtmečius mano šalis buvo, yra ir bus atvira įvairių kultūrų, tradicijų, kon-

fesijų taikaus sambūvio erdve. Atviro dialogo tarp žmonių, bendruomenių ir tautų vieta. Harmonijos tarp praeities, dabarties ir ateities simbolių“, – sakė D. Nausėdienė.

Pirmoji ponia išreiškė viltį, kad apsilankymas Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencijoje, pažintis su jos turtinga praeitimi bei kultūros paveldo lobiais viešnioms ir svečiams tapo dar viena galimybe patirti Lietuvos tapatybę, suvokti jos ypatumus, veržlią dabartį ir išvelgti modernią ateitį formuojančius bruožus.

„Tikiuosi, kad Lietuvoje Jūs pajutote nuoširdų mano šalies žmonių svetingumą, kūrybingumą, veržlumą bei optimizmo energiją, o laikas, praleistas kartu, mus visus praturtino ir dovanojo naujų potyrių ir asmeninių atradimų. Viliuosi, kad šiltos bei nuoširdžios draugystės saitai tarp mūsų šalių tik dar labiau

PRIEŽASČIŲ UKRAINAI SUTEIKTI NARYSTĘ NATO PER ATEINANČIAS 365 DIENAS DAUGĖS

Nusivylimas dėl Ukrainai neatvertų Aljanso durų nėra pagrįstas, – sako dalis ekspertų JAV. Įvyko esminis poslinkis – diskutuojama ne „ar“ priimti Ukrainą, o „kada“. Joe Bideno Baltieji rūmai vengia staigių sprendimų, bijodami išprovokuoti Rusijos atsaką, bet iš lėto „verda Kremliaus varlę“ – mažais žingsneliais, tikėtina, ruošia dirvą Ukrainos pakvietimui.

Kartėlis, nusivylimas, net pyktis. Nors JAV Ukrainai skyrė daugiau karinės paramos nei visos Europos valstybės sudėjus kartu, Vilniuje būtent Vašingtonas tapo pagrindiniu Ukrainos NATO ambicijų stabdžiu.

Daugiau nei metai demonstratyvios šilumos tarp prezidentų Joe Bideno ir Volodymyro Zelenskio Vilniuje trumpam atrodė, kad atšalo. Tiek šaltinių Vilniuje, tiek amerikiečių žiniasklaidos žiniomis, Ukrainos vadovo pakeliui į Lietuvą viešai išreiktas nusivylimas dėl miglotos NATO narystės perspektyvos suerzino amerikiečių delegacijos narius.

„The Washington Post“ žiniomis, tai vos neatsisuko prieš V. Zelenskį – supykę amerikiečiai Vilniuje svarstė dar susilpninti formuluotę apie sustiprės“, – teigė Lietuvos pirmoji ponia.

Vadovų sutuoktiniams ir partneriams ji taip pat pristatė Lietuvos istorinę virtuvę, kurioje persipina įvairių kultūrų tradicijos ir mūsų šalies kultūrinio paveldo ypatybės.

Prezidento komunikacijos grupė, 2023 m. liepos 12 d.

galimą Ukrainos pakvietimą į Aljansą ateityje, kritikų ir taip laikytą per daug abstrakčia.

Nors netrukus V. Zelenskis pakeitė toną ir Aljanso vadovų sutarimo nebekritikavo, pirminis jo išreiktas kartėlis girdimas ir Lietuvos viešojoje erdvėje.

„Nemanau, kad tai teisinga“, – LRT Vašingtone sako analitinio centro „Center for Strategic & International Studies“ (CSIS) Europos, Rusijos ir Eurazijos programos direktorius Maksas Bergmannas.

Pasak M. Bergmanno, Vašingtonas, svarstydamas, ar pritarti šalies priėmimui į NATO, turi pagalvoti apie daugybę faktorių, o svarbiausia – apie kartu su penktuoju NATO sutarties straipsniu ateinantį įsipareigojimą ginti užpultą sąjungininkę.

„Ar Jungtinės Valstijos eitų kariauti dėl Ukrainos, jei Ukraina aktyvuotų penktąjį straipsnį? Didelė dalis diskusijos šia tema sukosi apie tai, kad Jungtinės Valstijos gali imtis kitų dalykų, nebūtinai turėtų kariauti ginant Ukrainą, penktasis straipsnis nebūtinai reikalauja JAV siųsti kariuomenę“, – polemiką apibūdina M. Bergmannas.

Jis įspėja, kad tai galėtų nuvertinti penktąjį NATO sutarties straipsnį, susilpninti jo atgrasomąją galią: „Jei būčiau Baltijos šalyse, nenorėčiau, kad penktasis straipsnis būtų nuvertintas. Tuomet rusai galėtų manyti: jei JAV nestojo ginti kitos NATO šalies, tokios kaip Ukraina, net kai ši aktyvavo penktąjį straipsnį, ar JAV stotų ginti Lietuvos?“

LRT

LIETUVOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRO SUSITIKIMAS SU JAV SENATORIAIS

Liepos 10 dieną Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis susitiko su JAV Kongreso delegacija, vadovaujama demokratų senatorės Jeanne Shaheen. Susitikimo metu aptarti Lietuvos ir regiono saugumo klausimai, NATO viršūnių susitikimo Vilniuje darbotvarkė, o taip pat Lietuvos Indijos-Ramiojo vandenynų strategija.

„Itin vertiname Lietuvos ir JAV strateginę partnerystę, kuri reikšmingai prisideda stiprinant Lietuvos saugumą“, – susitikimo su JAV Senato atstovais metu pažymėjo Lietuvos diplomatinės bendruomenės parama. Ministras padėkojo Kongreso nariams už paramą Lietuvai ir Baltijos šalims, vystant karinius pajėgumus, ir už JAV karių buvimą Lietuvoje.

Užsienio reikalų ministras taip pat pabrėžė būtinybę tęsti karinę paramą Ukrainai,

ragino JAV paremti Ukrainos narystės NATO siekį. „Dabar, kai sprendžiasi Ukrainos narystės NATO perspektyvos, yra būtinas viso Aljanso susitelkimas. Prieš 15 metų, dar 2008 m., Bukarešto viršūnių susitikime, Aljansas pasakė, kad Ukraina taps NATO nare. Šiandien turėtume įsipareigoti sukurti tam tinkamas sąlygas“, – teigė Lietuvos diplomatinės vadovas.

Ministras JAV Kongreso nariams taip pat pristatė liepos 5 d. patvirtintą pirmąją Lietuvos Indijos-Ramiojo vandenynų regiono strategiją. „Atlaikyti Kinijos spaudimą mums padėjo JAV, ES ir visos tarptautinės bendruomenės parama. Mūsų naujoji strategija skirta skatinti ne tik Lietuvos, bet ir visų mūsų draugų regione gerovę ir saugumą“ – pažymėjo G. Landsbergis

Susitikimo metu taip pat

Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis susitiko su JAV Kongreso delegacija. **LR URM**

aptartas Lietuvos ir JAV dvišalis bendradarbiavimas. Senatoriai padėkojo Lietuvai už principinę poziciją ir lyderystę remiant Ukrainą ir atremiant autoritari-

nių režimų bandymus griauti taisyklėmis grįstą pasaulio tvarką.

Senatorės Jeanne Shaheen delegacijos sudėtyje Lietuvoje vieši senatoriai Richard Durbin,

Thom Tillis, Pete Ricketts, Dan Sullivan ir Angus King. Senatoriai atvyko dalyvauti NATO viršūnių susitikimo Vilniuje renginiuose. **LR URM**

LAISVĖS KOVŲ IR VALSTYBĖS ISTORINĖS ATMINTIES KOMISIJOS PIRMININKĖ PAULĖ KUZMICKIENĖ: „SAJŪDŽIO ATMINTIES IŠSAUGOJIMAS IR ARCHYVAI – VALSTYBĖS PRIORITETAS“

Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos posėdyje birželio 28 d. buvo diskutuojama, kaip visoje Lietuvoje siekiama išsaugoti Sąjūdžio ir sąjūdiečių atmintį ir kaip įvairios institucijos prisideda prie Sąjūdžio archyvų rinkimo, atminties išsaugojimo, renkant gyvas istorijas, dokumentus, identifikuojant garso įrašuose ar fotografijose įamžintus asmenis.

Visuomenė, tyrėjai ypač domisi Sąjūdžio istorija, Atgimimo laikotarpiu, atvedusiu Lietuvą į Nepriklausomybę. Didelė dalis istorinės medžiagos, atspindinčios šias temas, yra

saugoma įvairiuose archyvuose, muziejuose, bibliotekose, tačiau nemaža dalis dokumentų yra nugulusi privačių asmenų archyvuose ir yra neprieinama arba dėl netinkamų sąlygų laikymo gali būti prarasta, dėl to imamas iniciatyvų siekiant išsaugoti Sąjūdžio ir su juo susijusius archyvus.

„Svarbu suprasti, kokie procesai siekiant išsaugoti Sąjūdžio atmintį ir istoriją šiuo metu vyksta, kokios institucijos renka dokumentus ir kitus šaltinius ir kur galiausiai reiktų ieškoti vieno ar kito dokumentų. Vienas svarbiausių valstybės prioritetų yra išsaugoti visą

svarbią Sąjūdžio atmintį, todėl labai džiugu matyti Vyriausybės iniciatyvas, tikslingą archyvų darbą“, – teigė Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos pirmininkė Paulė Kuzmickienė.

Komisijos posėdyje atliekamus darbus, iniciatyvas ir tai, kas jau padaryta, pristatė Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Sąjūdžio, Lietuvos diplomatinės, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos ir Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus atstovai.

Ministrės Pirmininkės Ingridos Šimonytės patarėjas Darius Žeruolis teigė, kad

Sąjūdžio atmintis – vienas iš svarbiausių Vyriausybės programinių įsipareigojimų. Dėl to Vyriausybė ėmėsi iniciatyvos siekiant sutelkti atmintį, kuri yra susijusi ne tik su Sąjūdžiu, bet ir su neginkluotu pasipriešinimu, visu Atgimimo laikotarpiu. „Kaupti ir saugoti Sąjūdžio archyvus nėra vien įsipareigojimas. Vis dėlto per dvejus metus pavyko padaryti nemažai. Programoje kalbėjome apie Sąjūdžio muziejaus įkūrimą, bet šiuo metu, rinkdami medžiagą, ji įsivaizduojame ne kaip fizinį pastatą, bet kaip atminties surinkimą ir išsaugojimą. Archyvuoti, skaitmeninti ir užrašyti – manau, tai būtų rimtas dalykas ir apie tai reiktų galvoti apie suskaitmenintą, visiems pasiekiamą archyvą“, – teigė D. Žeruolis.

D. Žeruolis pristatė Vyriausybės iniciatyvą taip pat pabrėžė, kad svarbu bendradarbiauti su kitomis institucijomis, siekiant ne tik surinkti, bet ir atverti visuomenei Sąjūdžio archyvus. „Buvo iniciatyva su Lietuvos valstybės centriniu archyvu, siekiant išsaugoti ir apsaugoti tai, kas reikalinga. Tačiau matėm ir platesnį uždavinį, kad tai nevirstų tik dokumentų surinkimu ar paėmimu, bet leistų bendruomenėms pačioms domėtis, kaupti, o institucijos padėtų atskiriems šių archyvų turėtojams. Glaudžiai bendradarbiavome ir su Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejumi, platesne bendruomene, regionais“, – pridūrė D. Žeruolis.

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos vadovė Inga Zakšauskienė pristatė, kiek daug medžiagos jau yra sukaupta Lietuvos archyvuose. „Buvo surinkta daug medžiagos: ir vaizdinė, ir rašytinė, ir vaizdo, kuri per šiuos metus turėtų būti suskaitmeninta ir sutvarkyta. Jeigu yra sutvarkyta, suskaitmeninta, tada mes galime netrukus turėti galimybes žiūrėti, naudoti. Tai labai svarbu, bet ne mažiau svarbu ir toliau rinkti bei pildyti. Patys savo archyvų sistemoje nusprendėme labiau koordinuoti tą veiklą, taip pat turime pasirūpinti sąvadu, kuriame būtų aišku, ką jau esame surinkę, kas jau padaryta, nes kol kas to nėra“, – sakė I. Zakšauskienė.

Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejus jau dvejus metus dirba prisidedamas prie Sąjūdžio atminties ir archyvų išsaugojimo, kartu prisideda pagalba, organizuodami seminarus, kuriuose supažindinama, kaip reiktų saugoti privačių asmenų archyvus. Kęstutis Bartkevičius teigė, kad „jau antri metai dirbame ir esame išsikėlę tikslą galbūt pabandyti suburti spiečių žmonių, kuriems rūpi Sąjūdis, jo atmintis ir paveldas. Mes bandome sukurti, gal ir skambiai atrodys, iniciatyvinę grupę Sąjūdžio paveldui išsaugoti. Kaip sakiau, nenorime konkuruoti nei su archyvais, nei su muziejais, nei su bibliotekomis – galbūt labiau norėtume apjungti veiklas. Dirbami bandome išsiaiškinti, kiek dar

(Nukelta į 6 psl.)

Seimo kanceliarijos nuotrauka (aut. Džoja Gunda Barysaitė)

LIETUVOS VYRIAUSYBĖS RŪMUOSE APTARTI LIETUVIŲ IŠEIVIJOS JAV ISTORINĖS ATMINTIES IŠSAUGOJIMO KLAUSIMAI

2023 m. birželio 28 d. aptarti lietuvių išeivijos sukaupų archyvų išsaugojimo ir atvėrimo visuomenei klausimų Vyriausybės rūmuose lankėsi JAV lietuvių bendruomenės vicepirmininkė Regina Butkus, Lituanistikos tyrimo ir studijų centro Čikagoje tarybos pirmininkas Robertas Vitas ir šio centro valdybos pirmininkė Kristina Lapienytė. Svečius lydėjo Lietuvos vyriausioji archyvarė Inga Zakšauskienė ir Kauno regioninio valstybės archyvo direktorius Gintaras Dručus.

Susitikimo su Ministrės Pirmininkės patarėju Dariumi Žeruoliu ir Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės patarėja Diana Varnaitė metu buvo tęsiama 2022 m. pradėta diskusija apie lietuvių išeivijos dokumentinio paveldo išsaugojimą, skaitmeninimą, prieinamumo ir žinomumo didinimą.

Ministrės Pirmininkės patarėjas išsakė lūkestį, kad stiprėjanti ir naują, modernų požiūrį į istorinę atmintį pradedanti rodyti Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba turėtų būti bendrų Lietuvos ir išeivijos istorinės atminties institucijų veiklų koordinatore. Diskusijos metu buvo pritarta Lietuvos vyriausiosios archyvarės pasiūlymui dėl turimų

fondų inventorizavimo ir aprašų viešos prieigos bendroje platformoje.

Šiuo metu Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos interneto svetainėje yra skelbiami 724 išeivijos fondų aprašai, iš jų 351 fondas yra saugomas Lietuvos archyvuose, muziejuose ir bibliotekose, o visi likę yra išeivijos istorinės atminties institucijose. Aprašų rengimas ir kaupimas vienoje platformoje turėtų būti išplėstas, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba rengiamiems aprašymams turėtų suteikti vieningą metodologinę prieigą, o prioritetiniams fondams, kuriuos nustatys išeivijos istorinės atminties institucijos, ir pagalbą inventorizuojant.

Aptartas skaitmeninimas pagal nusistatytus prioritetus. Išeivija savo pajėgomis jau yra suskaitmeninusi gana daug, tačiau sukaupto vertingo paveldo apimtys yra tokios didelės, kad reikalinga Lietuvos valstybės talka ir parama, kuri motyvuoja ir yra simboliškai labai prasminga. Buvo aptarti konkretūs skaitmeninimo įrangos poreikiai, kuriuos būtų galima atliepti artimu metu.

Vaizdo ir garso dokumentai ir senstančios neskaitmeninės laikmenos buvo aptarti kaip specialūs poreikis, nes jiems išsaugoti ir suskaitme-

Nuotraukoje (iš kairės): Ministrės Pirmininkės patarėjas Darius Žeruolis, Lietuvos vyriausioji archyvarė Inga Zakšauskienė, Lituanistikos tyrimo ir studijų centro valdybos pirmininkė Kristina Lapienytė, JAV lietuvių bendruomenės vicepirmininkė Regina Butkus, Lituanistikos tyrimo ir studijų centro Čikagoje tarybos pirmininkas Robertas Vitas ir Kauno regioninio valstybės archyvo direktorius Gintaras Dručus. **LRV**

ninti reikalingos profesinės žinios ir speciali įranga, kurią turi tik Lietuvos centrinis valstybės archyvas. Buvo sutarta, kad bus parengtas prioritetinių suskaitmeninimo reikalingų išeivijos vaizdo ir garso dokumentų kolekcijų sąrašas, kuriuos pagal planą būtų galima suskaitmeninti Lietuvoje.

Ministrės Pirmininkės patarėjas svečiams pristatė Vyriausybės lūkestį, kad Lietuvos archyvų sistema

neapsiribotų tik dokumentinio paveldo fiziniu išsaugojimu, bet patogiu naudotojams būdu plačiau atsivertų elektroninėje erdvėje, vardan istorinės atminties ir kultūros paveldo bendradarbiautų su piliečiais, tyrėjais, juos telktų ir skatintų. Tam būtina ir intensyvesnė nei dabar pačių archyvų tiriamoji veikla. Aptartos galimybės išeivijos archyvais sudominti istorijos studentus ir tyrėjus iš Lietuvos, o į prioritetinių išeivijos fondų tvarkymą kartu su

Lietuvos archyvarų pagalba pasitelkti ir tyrėjus. Kalbėtasi apie būtinybę dokumentuoti, vaizdo ir garso laikmenose įrašyti išeivijoje gyvenančių Lietuvos laisvės bylos amžininkų liudijimus apie išeivijos pastangas išlaisvinti Lietuvą.

Svečiai Lietuvoje lankosi Kauno regioninio valstybės archyvo direktoriaus kvietimu ir birželio 27 d. skaitė pranešimus konferencijoje „Archyvai ir archyvarai dabarties iššūkių akivaizdoje“ Kaune. **LRV**

(Atkelta iš 5 psl.)

LAISVĖS KOVŲ IR VALSTYBĖS ISTORINĖS ATMINTIES KOMISIJOS PIRMININKĖ PAULĖ KUZMICKIENĖ: „SAJŪDŽIO ATMINTIES IŠSAUGOJIMAS IR ARCHYVAI – VALSTYBĖS PRIORITETAS”

dokumentų ir archyvų nėra atminties institucijose, kartu galvojame ne tik apie rašytinį paveldą, bet ir fiksuoti dar esančių gyvų sąjūdiečių atsiminimus, galbūt įrašinėti ar filmuoti. Ir spręsti, ką su tuo daryti, kur saugoti”.

Ambasadorė, diplomatė Gintė Damušytė apžvelgė išeivijoje, pokariu įsteigtus archyvus, kuriuose iki šiol randama svarbių dokumentų asmenų, kurie bendradarbiavo su Sąjūdžiu. Randama ir naujų archyvų. „Noriu pasidžiaugti, kad man pačiai buvo maloni staigmena šiais metais atrasti informacijos apie ALKA centro archyvą. Mes buvome įsitikinę, kad šis archyvas dingio Niujorke. Nustebau, kiek yra medžiagos šio centro archyve: 20 dėžių su dokumentais, susirašinėjimais, straipsniais,

protokoliais – tai įvairi informacija, kuri liudija, kaip aktyviai užsienio lietuviai dirbo su organizacijomis, užsienio šalių vyriausybėmis, korespondentais, žmogaus teisių organizacijomis ir, žinoma, su pačiomis lietuvių bendruomenėmis”, – komisijos posėdyje sakė G. Damušytė.

Klaipėdos regioninio valstybės archyvo Telšių filialo vadovė Alma Jankauskienė pristatė, kaip renkama informacija ir archyvai Klaipėdos apskrityje. Ji teigė: „Turėjau 130 kontaktų su žmonėmis: būtent eiliniai žmonės turi Sąjūdžio medžiagos, fotografijų. Man pavyko rasti Sąjūdžio fotografijų. Jas vieni žmonės mielai sutiko perduoti archyvu. Imant bendrą vaizdą, svarbu suprasti, kad neturime nuotraukų ir negatyvų buvusių žurnalistų ir fotokorespondentų. Jie turi negatyvus, tik labai sunku priprašyti, kad jie juos surastų ir perduotų, o tokie dokumentai laikomi garažuose, sandėliuose. Buvo ir tokių žmonių, kurie sudegino Sąjūdžio nuotraukas. Jos buvo tremtinės ir

bijojo, kad jų antrą kartą neišvežtų. Bet buvo ir kitokių atvejų, pavyzdžiui, Plungėje Stanislovas Jungilas buvo sukaupęs žuvusių partizanų atminimo vietų archyvą ir jis pats medžiagą perdavė Lietuvos centriniam archyvu.”

Sąjūdžio ir Atgimimo metais kiekvienas miestas turėjo savo metraštininką, fotografą, kuris fiksavo to meto įvykius. Iš Telšių metraštininko pavyko perimti fotografijų negatyvus, dokumentus ir juos perduoti Lietuvos centriniam archyvu. Laikraštis „Kalvotoji Žemaitija” taip pat perdavė fotografijas Lietuvos centriniam archyvu. Rietavo medžiaga yra pas Oginskio muziejaus direktorių. Plungės metraštininkas nemažai dokumentų ir fotografijų perdavė Lietuvos nacionaliniam muziejui ir Lietuvos centriniam archyvu.

Angonita Rupšytė, Seimo kanceliarijos Parlamentarizmo istorinės atminties skyriaus vedėja, buvusi prie Sąjūdžio gimimo ištakų ir iki šiol kuruojanti šio istorinio įvykio archyvinis duomenis, teigė, kad dar nuo

1993 m. pradėta rinkti informacija, siekiant, kad Sąjūdžio atmintis ir žmonės nebūtų pamiršti. Tačiau A. Rupšytė pabrėžė, kad sąvado turėjimas yra vienas svarbiausių dalykų, taip pat labai svarbu sudėlioti prioritetus, tai yra neužtenka vien turėti dokumento, o reikalingas ir detalus jo aprašas.

„Vienas svarbiausių momentų yra, ko turėtume nepamiršti, kad dokumentas yra dokumentas, bet jeigu nebus tam tikrų pastabų, kada jis buvo priimtas, kodėl jis buvo priimtas, tada bus problema. Tas pats su nuotraukomis, kol yra gyvi žmonės, amžininkai ir liudininkai, turime aprašyti kuo daugiau nuotraukų. Jeigu norime išsaugoti istorinę atmintį, reikia įtraukti ir jaunimą, kurie su klausimynu galėtų kalbinti ne tik Sąjūdžio iniciatyvinę grupę, bet rajonų ir seimelių buvusius narius. Taip pat istorinę atmintį padėtų išsaugoti įvairios paminklinės lentos, vietų žymėjimas, kuriose veikė ir susirinkdavo sąjūdiečiai”, – kalbėjo Seimo kanceliarijos Parlamentarizmo istorinės atminties skyriaus vedėja.

Apibendrindama komi-

sijos posėdį P. Kuzmickienė pabrėžė, kad iš visų pasisakymų matoma: nemažai jau padaryta, atsiranda sistema, visos iniciatyvos viena kitą tik papildo ir aiškiai matoma, kad atsiranda sisteminis Sąjūdžio atminties ir archyvų išsaugojimo požiūris. Surinkta medžiaga apie Sąūdį ir sąjūdiečius skaitmeninama ir atveriam visuomenei per įvairias elektronines platformas. „Labai svarbu, kad Sąjūdžio atminčiai ir archyvų išsaugojimui skirtos iniciatyvos susivienytų ir veiktų tikslinčiai, kartu. Tokių pasiūlymų esame sulaukę iš Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nario Alvydo Medalinsko. Tikimės, kad visa renkama medžiaga bus suskaitmeninta ir atverta visuomenei bei mokslininkams artimiausiu metu, o vienas didžiausių lūkesčių – įamžinti Sąjūdžio atmintį Vilniuje, Gedimino pr. 1., sukuriant muziejų, edukacinę erdvę, kurioje galėtų atsirasti ir dalis Sąjūdžio archyvų, galbūt panašiai kaip Gdanske įkurtame Solidarumo muziejuje”, – kalbėjo komisijos pirmininkė. **LRS**

KLIVLENDAS, OH

Klivlendo lietuvių bendruomenė pakvietė liepos 6 d. švęsti Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo ir Tautiškos giesmės) dieną prie Erie ežero, kur yra Klivlendo miesto ženklas, vietos laiku 2 val. p.p.

Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kvietimą (Lietuvoje 20:55) viso pasaulio lietuvius giedoti Tautišką giesmę su lietuviais visame pasaulyje tiesiogiai rodė LRT. „Dirvos“ inf.

LR Garbės generalinės konsulės Ingridos Bublienės nuotr.

PRANCŪZIJA

PARYŽIUJE VALSTYBĖS DIENOS
PROGA SURENGTAS
LIETUVIŠKOS MUZIKOS KONCERTAS

Šių metų liepos 6 d. Paryžiuje Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) ir Tautiškos giesmės diena bei Vilniaus 700 metų

jubiliejus buvo paminėti skambant tradicinės, džiazo ir klasikinės lietuviškos muzikos melodijoms išpūdingame ir trispalvėmis papuoš-

tame koncerte, kuris įvyko priešais 17-ojo Paryžiaus rajono meriją. Renginio metu kartu su viso pasaulio lietuviais Lietuvos Respublikos ambasadorius Prancūzijoje Nerijus Aleksiejūnas, 17-o Paryžiaus rajono meras Geoffroy Boulard, ambasados ir merijos komandos bei Prancūzijos lietuvių bendruo-

menė tradiciškai sugiedojo Lietuvos himną.

„Liepos 6 d. giedamas himnas suvienija lietuvius ne tik Prancūzijoje, bet ir visame pasaulyje. Tai graži mūsų tradicija, kuria norėtume pasidalinti su paryžiečiais“, - koncerto atidarymo kalboje sakė Ambasadorius.

Lietuvos ambasada Prancūzijoje bendradarbiaudama su 17-ojo Paryžiaus rajono merija pakvietė visus paryžiečius, Prancūzijos lietuvių bendruomenę ir jų draugus paminėti Liepos 6-ąją – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną – ir Vilniaus 700 metų jubiliejų originalios ir tradicinės lietuviškos muzikos koncerte. Tautiškais drabužiais pasipuošusios, lietuviškas sutartines atliko unikalios giedotojų grupės „Ūtara“ narės iš Vilniaus. Džiazo kūriniais klausytojus sužavėjo talentinga atlikėja Lina Štalytė, kuri jau gerą dešimtmetį kuria ir koncertuoja Prancūzijoje. O vakarą vaini-

kavo Paryžiaus Alfred Cortot muzikos mokyklos moksleivių Augustino Eidukonio ir Emilijos Žukauskaitės koncertas, kurio metu buvo pianinu atliekami M. K. Čiurlionio ir G. Fauré Barcarolle klasiškiniai kūriniai.

Po koncerto 17-ojo Paryžiaus rajono merijoje renginio svečiai turėjo progą paragauti lietuviškos produkcijos gaminių, kuriuos Lietuvos Respublikos ambasada Prancūzijoje skyrė VšĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra Litfood, UAB Pakruojo dvaro spirito varykla ir alaus darykla, UAB Širvėnos bravoras, UAB EKKO LT, UAB Choco Group, Kauno Grūdai, UAB Straikas, UAB Gudobelė, MB TASTIK, Birštono Mineraliniai Vandenys, UAB Prieskonių ambasada.

Nuoširdžiai dėkojame rėmėjams, 17-ojo Paryžiaus rajono merijai ir Vilniaus miesto savivaldybei, kurie prisidėjo prie šio renginio įgyvendinimo.

LR URM

Renėe Bružaitės nuotr.

ITALIJA

LIETUVOS VALSTYBĖS DIENĄ LIETUVĄ IR ITALIJĄ SUJUNGĖ
„TAUTIŠKOS GIESMĖS“ ARKOS

Liepos 6-ąją – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną - 20:00 val. vietos laiku Lacijuje, Sardinijoje, Emilijoje Romanijoje ir kituose Italijos regionuose gyvenantys ar besilankantys lietuviai ir Lietuvos bičiuliai rinkosi giedoti Lietuvos himno, tokiu būdu prisijungdami prie visame pasaulyje jau 15 kartą vykusios akcijos „Tautiška giesmė aplink pasaulį“.

Romoje tradiciškai rinktasi prie Koliziejaus, kurio arkinės konstrukcijos simboliškai atliepia šių metų akcijos šūkį – „Kiekvienas mes turime savo triumfo arką. Triumfuokime ir giedokime“. Lietuvos himną giedojo ne vien Romos lietuviai, bet ir čia atvykę keliautojai, studentai, Italijos visuomenės atstovai. Renginyje taip pat

dalyvavo Lietuvos ambasados darbuotojai su šeimomis. Ambasadorė Dalia Kreivienė pasveikino susirinkusius akcijos dalyvius: „Gera matyti tokį gausų būrį Lietuvos patriotų. Džiaugiuosi galėdama kartu su Jumis giedoti tautišką giesmę būtent čia, Italijoje, kur lietuvių bendruomenė turi galias istorines šaknis, yra aktyvi ir uoliai saugo lietuviškas tradicijas, didžiuojasi tautine simbolika, kultūra, mielai ją pristato Italijos visuomenei. Jūs esate – Lietuvos ambasadoriai, „arkos“, jungiančios Lietuvą su pasauliu.“.

Tradicija giedoti „Tautišką giesmę“ vienu metu visame pasaulyje gyvuoja jau nuo 2009-jų, kai, minint Lietuvos vardo tūkstantmetį, pirmąkart kelioms istorinėms akimirkoms Žemės rutulį apjuosė gyvų balsų gija.

Verta pastebėti, kad Italijoje Lietuvos himnas buvo gieda-

mas net ir giliu sovietmečiu, to meto Italijos lietuvių bendruomenės narių, kovojusių už Lietuvos nepriklausomybę emigracijoje. Naujoji lietuvių

diasporos karta su pagarba tęsia šią tradiciją, prisijunda ma prie dabar jau pasauline tapusios laisvos Lietuvos iniciatyvos.

LR URM

Italijos lietuviai liepos 6-tąją – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną. LR URM

S. DARIAUS IR S. GIRĖNO SKRYDIS: ŽŪTIES PRIEŽASTYS IR TOLIAU NEAIŠKIOS

S. Girėnas ir S. Darius atsisveikina iš „Lituanikos“, 1933 m. *Lietuvos aviacijos muziejaus nuotr.*

Liepos 17 d. minime liūdną 90-ties metų sukaktį – pirmųjų lietuvių Stepono Dariaus (Jucevičius) ir Stasio Girėno (Girskis), įveikusių Atlantą, bet nepasiekusių Lietuvos, tragišką likimą. Ši mūsų didvyrių žūtis nebuvo nepastebėta pasaulio žiniasklaidos, sukrėtė lietuvių visuomenę abiejose Atlanto pusėse, kilo pačių įvairiausių vertinimų. Bėgo dešimtmečiai, bet ši tragedija tautoje nebuvo užmiršta. Nepriklausomai kokioje politinėje santvarkoje mūsų tautietis gyveno ar gyvena, vienaip ar kitaip skrydis, kaip istorinis faktas, priklauso labiausiai žinomų praeities įvykių ir asmenų grupei; ir yra prisimenamas, kaip žygdarbis, kaip patriotizmo pavyzdys.

Žygdarbio įamžinimai

Lituanicos skrydis ir žūtis priklauso tai tautos svarbių datų kategorijai, kurios, kaip Vasario 16 d. ir Kovo 11 d., o prieškaryje ir Vilniaus praradimo 1920 m. spalio 9 d. tapo ašinėmis, telkiant lietuvius ne tik Lietuvoje, bet ir išeivijoje. Neatsitiktinai liepos 17 d. kasmet minima kaip *Pasaulio lietuvių vienybės diena*. Šis tragiškas įvykis, kaip bekalbėsime, įsirėžė į tautos atmintį. Tai puikiai iliustruoja dar 2015 m. buvusio Lietuvos edukologijos universiteto studentų istorikų Ievos Judickytės ir Aurimo Palaimos apgintas baigiamasis darbas: *Steponas Darius ir Stasys Girėnas istorinėje atmintyje (1933–2013 m.). Įamžinimo sąvadas (I ir II dalis)*. Šis darbas, kaip geriausias studentų mokslinis darbas, pelnė Lietuvos Mokslų Akademijos premiją. Jaunieji autoriai rinko ir registravo,

lygino ir vertino Dariaus ir Girėno, *Lituanicos* atspindžius lietuvių kultūroje ir visuomeniniame gyvenime – Lietuvoje ir lietuvių išeivijoje. Tais vardais vien Lietuvoje suteikti mažiausiai 115 gatvių, šiais vardais pavadintos aikštės ir kitos viešos erdvės, įamžinti paminklais, vaizduojamosios dailės kūriniai, rengiamos parodos, leidžiami proginiai leidiniai, pašto ženklai, atspindi piniguose bei medaliuose, statomi kino filmai, rašomos knygos ir straipsniai ir pan. Įdomu pažymėti, kad minėtų jaunųjų istorikų surinkta medžiaga rodo, kad per 80 metų buvo sukurta virš šimto eilėraščių. Ir visa tai tęsiasi toliau. Ir naujasis „Atlanto nugalėtojas“ Aurimas Valujavičius savo plaukimą siejo su *Lituanicos* skrydžio liūdnu jubiliejumi!

Pasirengimas skrydžiui ir kilę sunkumai

Skrydžio idėja užsikrėtė S. Darius dar tarnaudamas Lietuvos kariuomenės aviacijoje. Jis, 1927 m. išvykdamas iš Lietuvos į JAV, visiems sakė, kad į Lietuvą grįš „su sparnais“, t.y. skris iš JAV per Atlantą. Ta idėja sustiprėjo, kai Paryžiuje tais pačiais metais Steponas stebėjo JAV lakūno Charles Lindbergh'o, kuris pirmas vienas perskrido Atlantą, sutiktuves. Jis tapo S. Dariui sektinu pavyzdžiu. Atvykęs į JAV pradėjo išeivijos tarpe propaguoti savo idėją, susirado būsimą skrydžio draugą Stasį Girskį (Girėną). Abu jie už savo pinigus nusipirko nebenaują lėktuvą, kurį stipriai patobulino. Bet skrydžio pasirengimui reikėjo daugiau pinigų. Lietuvos vyriausybė nepagelbėjo, nes

stipriai ją, kaip ir kitas pasaulio šalis, spaudė ekonominė krizė (1929–1933 m.). Buvo taupomas kiekvienas valdiškas litas. Vyriausybė net atsisakė dalyvauti Pasaulinėje pasiekimų parodoje Čikagoje 1933 m., nors JAV lietuviai labai tikėjosi.

Nežiūrint, kad krizė stipriai paveikė ir išeiviją, bet ji prisidėjo prie *Lituanicos* skrydžio parengimo – nors ne tiek, kiek lėšų reikėjo. Planuojamam skrydžiui į Lietuvą JAV lietuviai, patriotišku sumetim, nutarė patys Lietuvos valstybės vardu dalyvauti parodoje. Jie įsigijo net atskirą paviljoną. Nors visa tai kainavo, bet išeivijai buvo svarbu, nes 1933 metai – tai Lietuvos nepriklausomybei 15 metų, o pasirinkta skrydžio data – liepos 15 d. – Žalgirio mūšio data. JAV lietuviai norėjo garsinti Lietuvą ir lietuvių tautą. Tiesa, patiems S. Dariui ir S. Girėnui, užuot visą dėmesį skyrus pasiruošimui skrydžiui, teko dalį pinigų susirinkti Aviacijos šventėse, skraidinant už mokesť 1.500 tautiečių. Buvo rengiami rėmimo pokyliai ir vakarai, gaunamos pavienės aukos. Taigi, planuojamam skrydžiui į Lietuvą rėmėjai sudėjo apie 13 000 dolerių (dabartinių apie 200.000 dol.). Vien už naują variklį teko sumokėti 2.980 dol., o kur dar lėktuvo pertvaros išlaidos ir pan.

1933 m. balandžio 15 d. Skridimo centro komitetas (įsteigtas išeivių), lakūnams pritariant, lėktuvui suteikė vardą, sumanytą ir pasiūlytą Antano Vaivados: *Lituanica*. Gegužės 6 d. prelatas Mykolas

Krušas pašventino lėktuvą, o S. Dariaus mama JAV papročiu į propelerio ašį sudaužė šampano butelį. Gegužės 7 d. lakūnai atsisveikino su čikagiečiais ir išskrido į Niujorką, į Bennett'o oro uostą (Floyd Bennett Field), kur buvo sutikti gausaus būrio JAV žiniasklaidininkų.

Soldyno miško paslaptis

1933 m. liepos 15 d. anksti rytą *Lituanica* pakilo be JAV vyriausybės oficialaus leidimo ir pasuko Europos link, į Lietuvą. Skrydis iki katastrofos truko 37 val. ir 11 min., buvo įveikta 6411 km. Tačiau antrasis pagal nuotolį tuo metu pasaulyje skrydis netapo pirmuoju, nes iki Kauno buvo likę 650 km. Lėktuve dar buvo likę degalų 8 valandoms.

Labai detalai patį skrydį, jo paruošimą ir vėliau kilusius vertinimus aptaria Lietuvos aviacijos istorikė, žiniasklaidininkė Gražina Sviderskytė savo 2019 m. išleistoje nemažos apimties knygoje *Lituanica. Nematoma pusė* (parengta 2016 m. apgintos disertacijos pagrindu). Įdomūs jos pastebėjimai ir pasvarstymai bei stipri kritika ne tik ankstesniems leidiniams, bet ir vykusiems procesams po katastrofos. Autorė pažymi, kad „gerai įsižiūrėjus, už *Lituanicos* mito draiskanų, už stirtos suverstų lėktuvo nuolaužų – toliau driekiasi istorija: tereikia atidos ir atsiskleis nematytos jos pusės“ (G.S., p. 381). Ir iš tiesų, autorė plačiai skleidžia lakūnų žūties aplinkybes. Pagrindinis, anot jos, mitas knygoje – tai, kad iš karto po lėktuvo katas-

trofos Vokietijoje, atsirado ir išplito visuomenėje dvi žūties versijos: 1) lėktuvus sudužo dėl vykusios audros ir lakūnų nuovargio, ir 2) buvo vokiečių pašautas. Abi versijos turi savo šalininkus. Apie galimai pašautą lėktuvą pirmoji prabilo prancūzų ir belgų žiniasklaida. Apie tai rašė net vokiečių socialdemokratų opozicinė spauda. Įdomu ir tai, kad tarp užsienio šalių diplomatų Berlyne pokalbiuose buvo sakoma, kad *Lituanica* pašauta „neva kaip lenkų lėktuvus, naktį lekiantis Vokietijon“. Tokios ir panašios kalbos plačiai sklido.

Pati autorė aiškiau nepalaiko nė vienos versijos, lyg norėdama, kad patys skaitytojai susidarytų nuomonę. Taigi, šis mitas, deja, paliktas ir toliau egzistuoti. Detaliau susipažinus su istorikės tyrimu ir kita medžiaga, atrodo, kad pašovimo versija lyg ir labiau įtikinama. Mat tuo metu jau Vokietijos valdžioje vokiečių nacionalsocialistai su Adolfu Hitleriu priešakyje per labai trumpą laikotarpį pakeitė to meto Vokietijos sistemą, įvesdami totalitarinį valdymą. Vokietijos teritorijose atsirado neskraidomos (draudžiamos) zonos, į kurių vieną, paklydę, atsirado mūsų lakūnai. Vokietijos valdžia neturėjo oficialios informacijos apie *Lituanicos* skrydį (Vašingtono administracija jų apie tai neinformavo). Tačiau tai nebuvo paslaptis. Be to, nereikia manyti, kad nacių džiugino ir skrydžio pasirinkimo data – kryžiuočių (Teutonų) ordino, jų protėvių, skaudus pralaimėjimas 1410 m. liepos 15 d. Žalgirio mūšyje. Įdomiausia tai, kad Soldino miške (dabartinė Lenkijos teritorija, Misliborz vietovė) sudužusią *Lituanicą* pirmiausia tyrė vokiečių ekspertai, neįsileisdami lietuvių atstovų. Kodėl toks paslaptینگumas?! Kas ten buvo tvarkoma ir valoma? Jų parengtame pranešime lakūnų žūtis traktuojama kaip „nelaimingas atsitikimas“. Tiesa, vėliau Vokietijos valdžia *Lituanicos* duženą ir lakūnų kūnus perdavė Lietuvai, kur taip pat buvo atliekami tyrimai (buvo neoficialių kalbų, jog rastos šautinės žymės...).

Kokia buvo Lietuvos vyriausybės pozicija? Anot G. Sviderskytės, oficialiems tyrėjams Vokietijoje ir Lietuvoje teko specifinė misija: atitikti, patenkinti aukštesnes valstybių reikmes. Mat „Berlyne ir Kaune dėl skirtingų priežasčių kilo panaši būtinybė: saugoti viešą rimtį, užkardyti gandus apie *Lituanicos* pašovimą, išveng-

(Nukelta į 9 psl.)

Paminklas Atlanto nugalėtojams – Dariui ir Girėnui, pastatytas 1935 m. Čikagoje, JAV (6743 S. Kedzie Ave., Chicago, IL 60629). Architektas K. B. Koncevičius.

Paminklas Karaliui Mindaugui Vilniuje. Skulptorius Regimantas Midvikis, 2003 m.

Karaliaus Mindaugo karūnai

Leonas Milčius

Iš kokio aukso tave kalė,
Kad mums lig šiolei taip švieti?
Daug kas lietuvių ujo, barė,
Bet tu degei viltim širdy.

Prieš eilę šimtmečių sugėrus
Kovas didvyrių į save,
Istorijos audras ištėvėrei,
Neužgesai kaip žarija.

Neužgesai... Mažom liepsnelėm
Sakmėse bočių rusenai,
Grimzdai į dainą, knygą seną
Ir ten daug metų gyvenai.

Bangom vilnijo, šėlo laikas
Lyg jūroj supos Lietuva,
Tiktai išliko, išsilaikė
Tautoj Karaliaus karūna.

Na tai ir kas, jeigu ne auksu
Ir ne brangiausiu metalu,
Bet ligi šiolei iškiliausiu
Karaliaus Mindaugo vardu.

Ir būsi tu, ir šviesi saule
Kol mūsų gyslomis tekės
Nors pats mažiausias lašas kraujo
Didvyrių paliktos šlovės.

Ne lūpomis, širdim priimkim
Lyg priesaikai šventus žodžius —
Nuolat statykime ir ginkim
Savo valstybę, mūs namus.

2023-07-05,
Raudondvaris

LIETUVOS MUZIKOS ATLIKĖJŲ TRIO SĖKMĖ FESTIVALyje VOKIETIJOJE

Muzikantų trio Dalia Dėdinskaitė (smuikas), Glebas Pyšniakas (violončelė) ir Tadas Motiečius (akordeonas) kaip Artists in Residence birželio 23–25 dienomis dalyvavo „Rheinessen“ muzikos festivalyje, išsibarsčiusiame vaizdingiausiose Vakarų Vokietijos vietose nuo iškilnių salių pilyse iki miestų istoriją ypatingai atliepiančių pastatų.

Birželio 23 d. Danenfelso pilyje muzikantų trio visą koncertą skyrė Piazzollai – dienraštyje „Donnersberger Rundschau“ šis atlikimas su neslepiamu susižavėjimu įvertintas kaip ypač savitas, elektrizuojantis ir su dideliu emociniu užtaisu.

Birželio 24 dieną ansamblis atliko Vilniaus geto likvidavimo atminčiai skirtą koncertą „Svetimi namai“. Per projektorių rodant Kijeve gimusio dailininko Matvejaus Vaisbergo (*1958) paveikslus iš serijos „Svetimi namai“,

Julios Hoffmann nuotr.

pritaikydami kūrinių atmosferai jaunieji muzikantai grojo Anatolijaus Šenderovo, Cesario Cui, Josepho Achrona ir kitų kompozitorių, Lietuvos ar Rusijos žydų emigrantų sūnų, kūrinius.

Birželio 25 d. surengtas duetissimo (Dalia Dėdinskaitė ir Glebas Pyšniakas) koncertas Sprendlingene buvusioje miesto sinagogoje.

Trijuose koncertuose skambėjo labai įvairi muzika – nuo

šiuolaikinės lietuviškos, klasikinio džiazio iki tango nuevo bei improvizacijų. Didžiulė tokių skirtingų muzikos stilių ir jų interpretacijų įvairovė (kelis kūrinius aranžavo patys muzikantai) rodo, koks įvairiapusiškas ir kūrybingas yra šis jaunas ansamblis.

Ansamblio trio koncertai „Rheingessen“ muzikos festivalyje surengti parėmus kultūros atašė Vokietijoje ir Lietuvos kultūros institutui. **LR KM**

LIETUVOS KULTŪROS MINISTERIJOJE SUSITIKĘ KULTŪROS ATAŠĖ APTARĖ KULTŪRINĖS DIPLOMATIJOS AKTUALIJAS BEI LAUKIANČIUS DARBUS

Birželio 6 d. Lietuvos kultūros ministerijoje susitiko 11-oje užsienio šalių reziduojantys Lietuvos Respublikos kultūros atašė.

Kultūros ministras Simonas Kairys apžvelgė svarbiausius ministerijos darbus, pradėtas iniciatyvas, esminius teisėkūros procesus, pasidžiaugė kultūros atašė nuveiktais darbais pristatant Lietuvos kultūrą reziduojamoje valstybėje. S. Kairys akcentavo Kultūros ministerijos atvirumą, siekį bendradarbiauti su kitomis institucijomis bei sektoriais. Išlaikyti temų dermę, jų skirtingumą, nebijoti kalbėti nepatogiomis temomis kultūros ministras linkėjo ir kultūros atašė. Kaip ir išsaugoti dėmesį Ukrainai.

S. Kairys pasidžiaugė nuo Biržų iki Niujorko nuvilnijusio

projekto „Jonui Mekui – 100!“ sėkme, neseniai Krokuvoje atidaryta paroda „Vilnius-Wilno-Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“, lietuviško kino sklaida, kitais metais įvyksiančiu Lietuvos sezonu Prancūzijoje, kitais projektais.

Kultūros atašė pristatė po pasirinktą, jų nuomone, svarbų projektą, turėjusį didesnę poveikį reziduojamoje šalyje, pasikeitę gerosiomis patirtimis. Taip pat susitikime aptartos 2024 m. šimtmetį mininčios Lietuvos dainų šventės pristatymo užsienyje galimybės, pristatyta M. K. Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių minėjimo nacionaliniu ir tarptautiniu mastu programa, aptarti praktiniai veiklos aspektai.

Susitikime Kultūros ministerijoje dalyvavo kultūros atašė Vokietijoje Rasa Balčikonytė,

kultūros atašė Japonijoje Gabija Čepulionytė, kultūros atašė Italijoje Laura Gabrielaitytė-Kazulėnienė, kultūros, audiovizualinių reikalų ir autorių teisių atašė Lietuvos nuolatinė atstovybė Europos Sąjungoje Vida Gražienė, kultūros atašė Ukrainoje ir Sakartvele Tomas Ivanauskas, kultūros atašė Izraelyje Elena Keidošiūtė, kultūros atašė JAV Gražina Michnevičiūtė, kultūros atašė Lenkijoje Rasa Rimickaitė, kultūros atašė Jungtinėje Karalystėje Ūla Tornau, kultūros atašė Prancūzijoje Austė Zdančiūtė. Nuotoliniu būdu prisijungė kultūros atašė Švedijoje, Suomijai ir Danijai Liana Ruokytė-Jonsson.

Programa tęsėsi Lietuvos kultūros institute. Vėliau kultūros atašė susitiko su kultūros sektoriaus atstovais. **LR KM**

(Atkelta iš 8 psl.)

S. DARIAUS IR S. GIRĖNO SKRYDIS: ŽŪTIES PRIEŽASTYS IR TOLIAU NEAIŠKIOS

ti insinuacijų vyriausybėms ir įtampų tarpusavio santykiuose“. Akivaizdžiai Lietuvos vyriausybė vengė gilinti prieštaraivimus su Vokietija, nes vyko svarbios derybos dėl prekybos sutarties, o, be to, lietuvių vargino sudėtinga padėtis Klaipėdos krašto autonomijoje. Tai trukdė išsakyti griežtesnę poziciją. Apsiribota iškilmingomis

lakūnų laidotuvėmis Kaune.

Pirmieji suskubo didvyrių įamžinti JAV lietuviai

Pirmiausia JAV lietuviai pradėjo įamžinti skrydį. Jau 1933 m. liepos 26 d. Lietuvos konsulato Čikagoje patalpose įvyko Dariaus ir Girėno skridimo rėmėjų komiteto ir fondo globėjų bendras susirinkimas, kur buvo nutarta pastatyti didvyriams paminklą Čikagoje. 1935 m. liepos 28 d. JAV lietuviai Čikagoje Marguette Parke (gausiai lietuvių apgyventame) iškilmingai atidengė paminklą. Spauloje rašė, kad iškilmėse

dalyvavo daugiau nei 60 000 žmonių. O tais pačiais metais JAV lietuvis Petras Jurgėla išėjo puikią knygą - *Sparnuoti lietuviai. Darius ir Girėnas*. 1958 m. pastatytas paminklas Niujorke, o 1971 m. - Beverly Shores (Indianos valstijoje). Per tą 90-dešimtmetį skrydis išeivijoje, kaip ir Lietuvoje, nebuvo užmirštas, visuomet buvo prisimenamas ne tik spauloje, bet ir renginiais prie paminklų.

S. Darius ir S. Girėnas savo tikslą pasiekė – pirmieji lietuviai perskrido Atlantą. Šių vyrų tragiška gyvybės auka

tapo lietuviško idealizmo simboliu. Atmetus ideologinius šampus tam tikrais laikotarpiais, *Lituanicos* skrydis išlaiko savo vertę tautai tradiciniame pasakojime apie drąsą, apie vienybę, ateities siekius.

Dr. Juozas Skirius, VDU profesorius, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos mokslo tyrėjas

Panaudota literatūra:

Edmundas Jasiūnas. *Darius ir Girėnas (1933-1993)*. Kaunas-Vilnius: Vilius, 1993, 271 p.

Gražina K. Sviderskytė. *Lituanica. Nematoma pusė*.

Vilnius: Aukso žuvis, 2019, 455 p.

Gražina K. Sviderskytė. *Steponas Darius and Stasys Girėnas file: the Historical Process, Approach, and the Evolution of Narrative*. Summary of Doctoral Dissertation. Humanitarian Sciences, History (05 H). Vilnius, 2016, 41 p.

Juozas Skirius. *JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918-2018 metais*. Vilnius: Savas Takas, 2018, p. 86-89.

Petras Jurgėla. *Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas*. Čikaga, 1935, 384 p.

„KOVOS UŽ LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĘ 1941 METŲ BIRŽELĮ”

Tas laisvės nevertas, kas negina jos.

Ačiū Tau, partizane, kad sukilai, kad kovojai už Lietuvos laisvę ir už Mano laisvę.

2023 m. birželio 27 d. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje (LPKTS) surengta konferencija „Kovos už Lietuvos Nepriklausomybę 1941 metų birželį”. Iniciatoriai - XXVII knygos mėgėjų draugija, 06.27 paminėjusi draugijos atkūrimo 30-ąjį gimtadienį ir LPKTS Kauno filialai. Renginyje dalyvavo iš JAV (Čikagos) atvykęs Rimantas Dirvonis su dukra ir sūnumi - jauniausias 1941 m. Birželio sukilimo dalyvis. Renginio dalyviai - LUMA Kauno skyriaus narės, Kauno TAU kultūros ir švietimo istorijos fakulteto klausytojai, Lietuvos šaulių sąjungos nariai, Žalgirio pergalės parko vadovas Gintautas Tamulaitis,

Garbusis svečias Rimantas Dirvonis ir LPKTS kultūros vadybininkė, XXVII KMD pirmininkė Dalia Poškienė renginyje. Raimundo Kaminsko nuotr.

Nuotraukoje (iš kairės): dr. R. Kaminskas, svečias iš JAV R. Dirvonis ir filmo „1941 m. birželio sukilimas Kaune” kūrėjas A. Zinkevičius. Raimundo Kaminsko nuotr.

Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus vadovas Paulius Pacevičius, Perpetua Dumšienė – parengusi pranešimą sukilėlio liudijimai pagal knygą „Ar paveldimas pilietiškumo genas?” ir kt.

Programoje pristatytas dokumentinis filmas „1941 m. birželio sukilimas Kaune”.

Jo kūrėjai prof. Aleksandras Vitkus, Antanas Zinkevičius, dr. Raimundas Kaminskas. Filmo kopija įteikta garbiajam svečiui. Organizatoriai parengė ir išleido aplanką „1941 m. birželio 22 – 28 d. sukilimo ženklai ir vietos Kaune” pagal dailininko-architekto piešinius. Įvadinio straipsnio autoriai - prof. Aleksandras Vitkus, Antanas Zinkevičius. Leidinio sudarytoja - D. Poškienė.

Konferencijos dalyviai susipažino su LPKTS salėje

Kalba Stasys Ignatavičius, V. Putvio-Putvinskio klubo prezidentas. Raimundo Kaminsko nuotr.

veikiančia paroda „Laikom frontą”, skirtą LPKTS garbės pirmininko Antano Lukšos 100-mečiui, fojė - „1941 m. Birželio sukilimo vietos ir ženklai Kaune”.

Konferencijos svečius, dalyvius sveikino LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, Valdybos pirmininkas Vladas Sungaila.

Svečiams įteikti LPKTS pastarųjų metų išleisti leidiniai, draugijos nario prof. Arimanto Dumčiaus parengtas info leidinys „Sovietų genocido pradžia 1939 - 1941 m. „Juodasis birželis”.

Apie Birželio sukilimo reikšmę, filmo, leidinio svarbą įprasminant istorinę atmintį kalbėjo V. Putvio-Putvinskio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius.

Padėkas rėmėjams, svečiams įteikė Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus vadas Paulius Pacevičius.

Pagerbti kovotojai už laisvę, kurių tarpe - XXVII KMD garbės narys, buvęs politinis kalinys Albinas Vaičiūnas.

Parengė Dalia Poškienė

LAISVĖS KOVOTOJŲ KELIAIS

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje (LPKTS) liepos pradžią pažymėjo ypatingu renginiu.

Vykdam krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „Laisvės kovų istorijai atminti” surengta išvažiuojamoji konferencija. Pagrindinis tikslas- aplankyti prieš porą metų Balstogėje atidarytą „Sibiro atminties muziejų”.

Į jungtinę išvyką pakviesiti 11 LPKTS filialų nariai, projekto „Už saugią ir tvarią bendruomenę” aktyvūs dalyviai. Muziejuje, lydimi audiogidų, susipažinome su 9 temomis. Pirmajame aukšte ekspozicija prasideda nuo temos **Siberija – Sibiras**. Sibiras yra svarbi ne tik lenkų, bet ir kitų tautų istorijos dalis, nes XX a. jis tapo didžiausiu pasaulyje kalėjimu. Sibiras – kančios, skausmo ir ilgesio, taip pat tvirtumo ir kovos už išlikimą simbolis.

Čia užfiksuotos tremtinių istorijos, jų likimai. Taip pat moksliniai tyrimai, kuriuos Sibire atliko ištremti mokslo žmonės, aprašę jo fauną,

gyventojų gentis.

Antroji ekspozicijos tema – **Nepriklausoma**, pasakoja, kaip pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, po 123 metų nelaisvės, atgimė Lenkijos valstybė. Buvusios Abiejų Tautų respublikos didybę priminė kare su bolševikais laimėtos rytinės žemės, vadinamieji kresai, kurių gyventojai šimtmečius sudarė sudėtingą religijos ir tautybių mozaiką. Ekspozicijoje – kaimų, dvarų, miestų vaizdai. Trečioje salėje – **Karas** atsiveria kraupūs vaizdai, bylojantys apie taikų Lenkijos valstybės atkūrimą nutraukusį Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karą. Taika po Pirmojo pasaulinio karo truko neilgai. 1939 m. rugpjūčio 23 d. Vokietija ir Sovietų Sąjunga sudarė slapta susitarimą, vadinamąjį Molotovo-Ribentropo paktą, kurio slaptoje dalyje buvo numatyta nustatyti abiejų šalių įtakos sferas Vidurio Europoje. Jau 1939 m. rugsėjo 1 d. Vokietija užpuolė Lenkiją, tuo pradėdama ir Antrąjį pasaulinį

karą. Nors spalio pradžioje šalis buvo okupuota, tačiau lenkai niekada nepasidavė. Ketvirtoji ekspozicijos dalis – **Nusikalstamas režimas** pasakoja apie sovietinės sistemos vadeivas, teroru ir baime, priverstiniu piliečių darbu kuriamą valstybę, kuri privedė iki didžiųjų deportacijų. Muziejuje, penktojoje dalyje **Deportacijos** ekspozicijai byloja apie masinius trėmimus į Sibirą. 1940 – 1941 metais įvykdytos keturios didelės deportacijos, kurių metu šimtai tūkstančių žmonių buvo išsiųsti į Sibirą, Kazachstaną ir šiaurinius Rusijos regionus. Be lenkų buvo deportuoti žydai, baltarusiai, ukrainiečiai ir kitų Antrojoje Lenkijos respublikoje gyvenusių mažumų atstovai. Antrajame aukšte, jau 6 ekspozicijos dalyje **Carų Sibire** atskleidžia-

mi sukilėlių keliai į Sibirą, atsiveria Lenkijos istorija nuo XVI a. Daugybės karų metu į rusų nelaisvę patekę lenkai buvo siunčiami į Sibirą. Kelios lenku kartos negalėjo susitaikyti su nepriklausomybės netekimu ir, nepaisant represijų prieš sąmokslininkus, sukilėlius ir jų šeimas, nuolat bandė ją susigrąžinti. **Sovietų pragare** - septintoji ekspozicijos dalis. Sovietinė tremtis, vergoviškas darbas, nepakeliamos klimatinės ir būties sąlygos visgi vienijo lenkus, jie, kaip ir lietuviai Tremtiniai, tikėjo sugrįžimu į tėviškes, širdy nešiojo Lenkiją, Lietuvą. Aštuntasis skyrius **Lagerių sistema** atveria vaizdus apie kalėjimus okupuotose Kresų teritorijose, apie žudynes kalėjimuose, gulagus, nenumaldomus troškimus laisvės link. Muziejinė ekspozici-

ja užbaigiama devintuoju skyriumi **(Ne) išėities keliai**. Tremtiniais grįžti į tėvynę pirmoji galimybė buvo prisijungti prie Sovietų Sąjungoje suformuotų lenkų kariuomenių: iš pradžių generolo Wladislavo Anderso, vėliau pulkininko Zygmunto Berlingo atvykimo į mobilizacijos punktus laikas lėmė, į kurį iš jų jie buvo išsiųsti. O tai nulėmė visą tolimesnį sibirakų gyvenimą.

Sibiro atminties muziejus, jo aplinka, kur paminklas Sibiro motinai, paliko didelį įspūdį, priminė ir lankytus muziejus Lietuvoje, Latvijoje.

Dar viena ekspozicija, kurią aplankėme, įrengta muziejaus rūsyje. Tai – **Katynė**. Po Sovietų Sąjungos agresijos prieš Lenkiją šimtai tūkstančių Lenkijos piliečių buvo paimti į nelaisvę ir įkalinti. 1940 m. pavasarį sovietai nužudė apie 22 tūkst. Kariuomenės karininkų, uniformuotų tarnybų pareigūnų ir civilių.

Tęsiant kelionę **Laisvės kovų istorijai atminti**, vis kalbėjome apie neišdildomą (Nukelta į 11 psl.)

PRENUMERUOKITE DIRVĄ

DIRVA
LAISVĖS KOVŲ
ISTORIJA

METAMS - \$55,
PUSEI METŲ - \$40,
PIRMA KLASĖ - \$78,
ORO PAŠTU Į UŽSIENĮ
METAMS - \$130.00

LPKTS nariai Balstogėje, Lenkijoje, prie Sibiro tremties muziejaus. Raimundo Kaminsko nuotr.

(Atkelta iš 10 psl.)
**LAISVĖS KOVOTOJŲ
KELIAIS**

įspūdį palikusį modernų muziejų, apie buvusią didingą Lietuvos didžiąją kunigaikštystę, lietuvių ir lenkų statytas pilis, valdytas žemes.

Kelionę tęsėme aplankę įspūdingus Branickių rūmus, dar vaidinamus Lenkijos Versaliu, žydintį soda su skulptūromis. Šie rūmai Antrojo pasaulinio karo metu buvo stipriai suniokoti, tačiau atstatyti. Juose šiuometu veikia Balstogės medicinos universitetas.

Kaip ir pats miestas, nukentėjęs nuo karo, atstatytas, kviečia susipažinti su šio krašto istorija, aplankyti Šv. Marijos katedrą, Mergelės Ėmimo į dangų baziliką, muziejus, garsiąją turgaus aikštę. Toliau išvykos programoje – Supraslė, kur aplankytas Supraslio stačiatikių vienuolynas, kurio XVI a. statybos idėjų autorius buvo LDK kunigaikštis Aleksandras Chodkevičius ir stačiatikių vyskupas Josifas Soltanas. Dabar vienuolyno rūsiuose įkurtas vienas didžiausių Europoje ikonų muziejus. Jį ir aplankėme.

Pro Lenkiškąją Veneciją - Augustavą, lydimi pasakojimų apie Žygimantą Augustą, Barborą Radvilaitę, aplinkinius miestelius ir kaimus pasiekėme dar vieną šio krašto architektūros perlą – Vygrių vienuolyną. Tai lyg ir Pažaislio vienuolyno brolis dvynys. Šių kamaldulių vienuolynų ir bažnyčių architektai buvo broliai Pjėtras ir Karlas Putiniai.

Besigrožint kalvomis, vilnijančiais laukais, klausantis istorinių pasakojimų

apie lietuvių ir lenkų kovas atkuriant nepriklausomas valstybes, išsivadavimo iš okupantų, rūpėjo ir savi reikalai. Neformalioje aplinkoje išsikalbėta, išsakyta.

Apie Šilutės filialo veiklą pasakojo Danutė Andrijauskienė. Ukmergės filialą atstovavo D. Darulienė ir R. Dirmontienė. Tarbūnaitė Eugenija iš Radviliškio pasakojo apie aktyvia filialo veiklą. Daug planų turi naujasis Varėnos filialo pirmininkas Juozas Stramkauskas: dėmesio ir lėšų reikia ir paminklų priežiūrai, ir leidiniams. Nepaisant sunkumų, patarimais padedant vienam seniausių politinių kalinių, gyvenančių Varėnoje Vytautui Kaziulioniui, įgyvendinami sumanymai ir vyksta veikla.

Didelio dėmesio sulaukė Loreta Kalnikaitė. Šilalės filialui vadovaujanti Teresė Ūksienė rengia jau X tomą knygos „Erškėčių keliu“. Apie sunkiai įgyvendinamus užmojus, keletą metų puoselėjamą idėją deramai įamžinti Dalios Grinkevičiūtės muziejų Laukuvoje dalijosi p. Loreta. Ir kiti rūpesčiai – kaip apsaugoti taip sunkiai įgytą, atstatytą pastatą, skirtą Lietuvos laisvės kovų – Miško brolių draugijai. L. Kalnikaitė pasakojo apie savo kraštiečio Atgimimo metraštininko, Vyčio Kryžiaus ordino kavaleriaus, partizano, mokytojo, Vilniaus universiteto dėstytojo A. Kentros-Aušros veiklą. 2020 metais jam buvo

įteikta Liasvės premija.

Apie Marijampolės filialo veiklą kalbėjo Staselė Požarskienė, jonaviečių darbus prižiūrint paminklus, rūpinantis senoliais, bendraujant su Skautų draugija apžvelgė pirmininkė Irena Tamoševičienė. Daug naujovių išgirsta klausant vilniečių Matuliauskienės Ramutės ir Antaninos Rotberg. Vilniaus skyriui vadovauja prof. Jonas Jakaitis, bendrauja su MČTAU, LPKTB, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centru. Nepaprastai plačiai veiklą išvystė Jurbarko filialas, kuriam vadovauja nepailsanti Irina Pažereckienė. Tai bendrystė su Jurbarko rajono mokyklomis, bibliotekomis, vietos bendruomenėmis ir kultūros centru. Jurbarko filialas – vienas aktyviausių ir projekto „Už sveiką ir tvarią bendruomenę“ dalyvių.

Tęstinio projekto, kuris vyksta jau keleri metai, filialų veiklą plačiai atspindi regioninė spauda, savaitraštis „Tremtinys“. Apie vienintelio laikraščio nuo pat pirmojo numerio, einančio iki dabar, apie ateitį dėl prenumeratų mažėjimo, dėl sudėtingėjančio pašto skyrių aptarnavimo ir kitas problemas išsakė „Tremtinio“ vadovė Audronė Kaminskienė.

Išvyką būtų galima įvardinti kaip teorinę-praktinę konferenciją, kurioje ne tik prisiminta istorinė praeitis, jos įamžinimas, aptarti darbiniai klausimai, bet ir įžvalgos ateičiai, rengiant nau-

**LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA girdima antradieniais
9:00-10:00 val. vak. iš WPAT stoties 930 AM banga.**
Interneto svetainė: WWW.WPAT930AM.COM
Dėl pranešimų ir skelbimų kreiptis į dr. Giedrę Kumpiką,
82-32 Bell Blvd., Hollis Hills, NY 11427. Tel. (718) 776-1687.
Fax: (718) 479-8923. E-mail: amberwings@mac.com

jus projektus, dalyvaujant tarptautinėje veikloje. Apie LPKTS ryšius su užsienio organizacijomis, vizitą į Varšuvoje vykusį Lenkijos tremčių minėjimą pasakojo LPKTS Valdybos pirmininkas Vladas Sungaila.

Įpusėjus šiems jubiliejiniais metams, Sąjungos vadovybė, filialai atostogauti dar neketina. Artėja atsakingas tarptautinis renginys „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje, LPKTS įkūrimo 35-mečio minėjimas spalio mėnesį.

Tačiau, kaip pastebėjo Valdybos pirmininkas, visus siekius tikisi įgyvendinti, nes filialų, skyrių darbai liudija tvarią LPKTS bendruomenę.

Dalia Poškienė, LPKTS kultūros vadybininkė, projektų vadovė, XXVII KMD pirmininkė

„DIRVAI” AUKOJO:	
N. Lembergas, Santa Monica, CA.....	100
N. Raila, Langley, WA.....	75
J. Koklyx, Cavecreek, AZ.....	50
R. Belzinzkas, Kirkland, OH.....	45
O. Daugirdiene, Burr Ridge, IL.....	45
V. Kirvelaitis, Lemont, IL	22
R. Ardys, Ravenna, OH.....	20
E. Jakulis, Mentor On The Lake, OH.	20
Visiems aukotojams nuoširdžiai dėkojame	

UŽJAUČIAME

Nuosirdžiai užjaučiame „Vilties” draugijos pirminką ALGIRDĄ V. MATULIONĮ, mirus jo broliui VYTAUTUI, kuris buvo nepaprasta asmenybė.

Algis ir Laima Jurkūnas
Klaipėda, Lietuva

**A.†A.
BRONĖ
PUODŽIUKAITĖ
TAORIENĖ**

Šių metų liepos 9-tą dieną mirė Bronė Puodžiukaitė Taorienė sulaukusi 100 metų. Gimė 1922 metais liepos 27-tą dieną, Pašiausės dvare, Šiaulių apskrityje, Lietuvoje.

Ji buvo jauniausia Petro ir Emilijos Puodžiukų dukra ir vienintelė likusi iš šešių jų vaikų: Stefanija, Julius, Kostas, Pranas, ir Jonas.

Kartu su vyru a.a Juozu ji augino keturis sūnus, kurie lieka giliam liūdesyje: Martynas (a.a. Donna), Algirdas (Lorraine), Bronius (Mary Pat) ir Gintautas, kurie brangino jos meilę ir atsidavimą. Lieka liūdesyje ir 6 anūkai, 10 proanūku, ir dukterėčios Kanadoje ir Lietuvoje.

Bronė su vyru Juozu atvyko į JAV 1949 metais ir apsigyveno Pittsburgh, PA. Išėję į pensiją jie persikėlė į St. Petersburg Beach, FL. Po vyro mirties, ji 2012 metais persikėlė atgal į Šiaurę gyventi pas sūnus. Paskutinius 6-ius metus Bronė gyveno Cleveland, OH.

Laidotuvių šv. Mišios įvyks šeštadienį, liepos 15-tą, 10 val. Šv. Kazimiero bažnyčioje, Clevelande. Lankytojai gali pareikšti užuojautas šeimai nuo 9:40 iki 9:50 val. bažnyčioje.

Vėlionė bus palaidota Calvary kapinėse, Clearwater FL, liepos 22 d., 11:00 valandą ryte, šalia vyro Juozo.

Prašome pasimelsti už a.a. Bronės sielą.

Gedinti šeima

PASAULIO UNIVERSITETŲ ŽAIDYNĖS –
36 LIETUVOS SPORTININKAI

Paaiškėjo galutinė Lietuvos studentų delegacijos sudėtis, dalyvausianti už dviejų savaičių prasidėsiančiose pasaulio universitetų žaidynėse. Ją sudarys 36 sportininkai, rašoma pranešime žiniasklaidai.

Liepos 28 – rugpjūčio 8 dienomis Chengdu mieste (Kinija) Lietuvos ir universitetų garbę gins 6 irklavimo, 5 plaukimo, 3 dziudo, 1 fechtavimosi, 9 lengvosios atletikos atstovai ir Lietuvos studentų krepšinio rinktinė.

„Mūsų planai ir delegacijos dydis buvo daug didesni, nei yra dabar. Pasaulio universitetų žaidynės yra antras pagal masiškumą renginys pasaulyje po Olimpiadų žaidynių, tikėjomės kitokio atsakingų už sportą asmenų požiūrio į šias žaidynes, – delegacijos sudėtį vertino jos vadovė Indrė Čelkienė. – Gavus finansavimą atsirinkome prioritетines sporto šakas, suformavome sportininkų atrankos kriterijus ir paskirstėme kvotas sporto šakoms. Ir nepaisant to, kad mūsų čempionatas iš dalies kertasi su plaukimo, lengvosios atletikos ir irklavimo pasaulio čempionatais,

mums pavyko surinkti pajėgią sudėtį šioms žaidynėms. Didžiuojusi, kad beveik pusė plaukimo rinktinės sudėties iškart po Pasaulio plaukimo čempionato Japonijoje atvyks ginti savo universitetų garbę. „Lietuvos krepšinio federacija (LKF) visada labai rimtai vertina Lietuvos studentų krepšinio rinktinės klausimą, surinko pajėgią sudėtį ir tikiu mažų mažiausiai kovos dėl medalių, – pridūrė Indrė Čelkienė. – Be to, LKF vadovai ne tik surinko pajėgią sudėtį, bet rėmėjų lėšomis suorganizavo pasirengimo žaidynėms stovyklą Kaune, rado varžovus pačioje Kinijoje, kurioje dalyvaus draugiškame turnyre, o tai leido sutaupyti jų kelionės bilietų pinigų, kas leido kitoms sporto šakoms padidinti dalyvaujančių sportininkų kvotas. Už ką esam jiems labai dėkingi. „

Pasaulio universitetų žaidynių metu galimybę iškovoti kelialapį į 2024 m. Paryžiaus olimpinės žaidynes arba rinkti olimpinio reitingo taškus turės lengvosios atletikos ir fechtavimosi sporto šakų atstovai.

Lietuvos studentų delega-

cijos 2023 Chengdu Pasaulio universitetų žaidynėse sudėtis:

Irklavimas
Mantas Juškevičius (Vytauto Didžiojo universitetas)
Domantas Maročka (JAV)
Povilas Stankūnas (Vytauto Didžiojo universitetas)
Martyna Kazlauskaitė (Vytauto Didžiojo universitetas)
Ugnė Juzėnaitė (Kauno kolegija)
Raminta Morkūnaitė (Vytauto Didžiojo universitetas)

Plaukimas
Andrius Šidlauskas (Lietuvos sporto universitetas)
Kotryna Teterėvkova (Vytauto Didžiojo universitetas)
Tomas Navikonis (JAV)
Erikas Grigaitis (Lietuvos sporto universitetas)
Jokūbas Keblys (JAV)

Krepšinis
Kristupas Žemaitis (Lietuvos sporto universitetas)
Marius Valinskas (Vytauto Didžiojo universitetas)
Arnas Beručka (Mykolo Romerio universitetas)
Karolis Giedraitis (Lietuvos sporto universitetas)

Lietuvos sportininkai. M. Gailiūno nuotr.

Nojus Mineikis (Klaipėdos universitetas)
Ernestas Sederevičius (Vytauto Didžiojo universitetas)
Vitalijus Kozys (Vytauto Didžiojo universitetas)
Paulius Danusevičius (Lietuvos sporto universitetas)
Tomas Zdanavičius (Vytauto Didžiojo universitetas)
Dovydas Romačenko (Klaipėdos universitetas)
Rimantas Daunys (Lietuvos sporto universitetas)
Dominykas Stenionis (Vytauto Didžiojo universitetas)

Dziudo
Aida Vasiliauskaitė (Vytauto Didžiojo universitetas)
Miglė Julija Dudėnaitė (Kauno technologijos universitetas)
Augustas Šlyteris (Vytauto Didžiojo universitetas)
Lengvoji atletika
Urtė Baikštytė (Lietuvos sporto universitetas)
Gintarė Tirevičiūtė (Klaipėdos universitetas)
Diana Zagainova (Vilniaus universitetas)
Juoza Baikštys (Lietuvos sporto universitetas)
Edis Matusevičius (Lietuvos sporto universitetas)
Edgaras Benkuskas (Lietuvos sporto universitetas)
Monika Vaiciukevičiūtė (Klaipėdos universitetas)
Tomas Vasiliauskas (Lietuvos sporto universitetas)
Eglė Zarankaitė (Vilniaus universitetas).

LRT

KVIEČIAME DALYVAUTI TRADICINIAME LIETUVOS
AMBASADORĖS JAV TAURĖS KREPŠINIO TURNYRE!

Lietuvos ambasada JAV kartu su Šiaurės Amerikos lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto sąjunga (ŠALFASS) kviečia Jus į jubiliejinį – 20-ąjį Lietuvos ambasadorės JAV taurės krepšinio turnyrą!

Ambasadorės taurės krepšinio turnyras jau du dešimtmečius siekia suburti Amerikos lietuvių sporto šventei, stiprinti transatlantinius ryšius bei Lietuvos ir JAV strateginę partnerystę. Turnyre kviečiamos dalyvauti Šiaurės Amerikos lietuvių krepšinio komandos iš įvairių vietovių, mėgėjų komandos iš Lietuvos, JAV institucijų krepšinio žaidėjai, taip pat Vašingtone reziduojantys diplomatai. Krepšinio turnyro organizavimą remia Lietuvių Fondas, JAV Lietuvių Bendruomenė, Užsienio reikalų ministerija ir ŠALFASS.

5x5 formato Ambasadorės taurės krepšinio turnyras vyks spalio 21d. (šeštadienį) Vašingtone, Athletic Republic Capitol Region salėje (adresu 6417 Marlboro Pike, District Heights, MD 20747). Krepšinio turnyro pradžia – 9:00 val. ryte, startinis mokestis komandai 400 JAV dol. Po krepšinio varžybų vyks iškilmingas visų turnyro dalyvių pagerbimas ir nugalėtojų apdovanojimas.

Kviečiame registruoti savo 5x5 krepšinio komandą! Laukiamos vyrų, moterų bei mišrios komandos. Registracija vyksta iki spalio 2 d. el. paštu rytupakrante@yahoo.com. Dėl papildomos informacijos

maloniai prašome kreiptis el. paštu culture.us@urm.lt arba telefonais (202) 710-7383 ir (203) 895-7147.

Lietuvos Respublikos ambasados JAV ir ŠALFASS informacija

Krepšinio turnyro plakatas

Now serving Lithuanians, including former Taupa Members!

Latvian Cleveland Credit Union

1385 Andrews Avenue
Lakewood, Ohio 44107
216-228-1996 or 800-577-1996
latvian@ameritech.net

Hours: Mon, Wed, Fri 9:00AM-3PM
Tue 9:00AM-5:30PM
Sun 9:30-10:30AM, 1st and 3rd Sundays each month, except Federal Reserve holiday weekends

View our Website and Facebook page for a list of our services:
www.latvianclevelandcu.org
www.facebook.com/latvianclevelandcu

JAKUBS AND SON
Laidojimo Įstaiga

William J. Jakubs Sr.
William J. Jakubs Jr.
Stephen Waite

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuootojai

936 East 185th Street, Cleveland, OH 44119
36000 Lakeshore Blvd. Eastlake, OH 44095
Telefonas (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsinama,
Teikianti jaukią atmosferą liūdesio valandoje.
Didelė aikštė automobiliams pastatyti.